

C:\Users\Plazma\Desktop\Knihy pdb\B\BELJAJEV Alexander_Beljajev Alexander -
Věčný chléb.pdb

PDB Name: zdroj
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

ALEXANDR BĚLJAJEV
VĚČNÝ CHLÉB

VESNICKÉ NOVINKY

Nevelký rybářský barkas pomalu připlouval k ostrovu Fér, který patří do skupiny Friedlandských severních ostrovů v Německém moři. Na moře klesl podzimní večer. Ostrý severák kropil rybáře stříkanci ledové vody. Lov byl neúspěšný a tváře rybářů promodralé chladem poznamenaly chmury.

„Letos přijde zima brzy,“ řekl starý rybář a zabafal z kratičkého čibuku.

„No jo, vypadá to tak,“ přisvědčil mladý a po chvíli dodal:

„Karlovi už zase někdo ukrad síť, a úplně novou!“

Všichni ožili, rybáři zauvažovali, kdo na ostrově by tak mohl být zloděj.

„Já bych řek, že v tom bude mít prsty Hans,“ prohlásil s jistotou mladý rybář.

„Hans? Ty máš teda nápady,“ ozvaly se překvapené hlasy.

Hans byl starý, nemocný, vytáhlý dědek, vychrtlý jako kostlivec, který žil uzavřeně a samotářsky ve staré opuštěné věži vysloužilého majáku.

„Hans? Ale ten za sebou sotva nohy vláčí! Máš nějaké důkazy?“

„To bych řek,“ prohlásil mladý rybář. „Jen se na něj podívejte, jak tloustne.“

Byla to pravda. V několika posledních týdnech se Hansův obličej nápadně zakulatil a tenhle záhadný jev se už ve vesnici nějaký čas přetřásal.

„Říká se, že Hans našel na pobřeží poklad, kterej vyhodilo moře. Z takovýho štěstí se dá ztloustnout jedna radost,“ řekl zamyšleně starý rybář.

„Já si myslím, že se Hans dal na pašování.“ „A já vám říkám,“ vedl si dál svou mladý rybář, „že Hans nám krade síť a ryby, prodává je a pěkně si z toho tloustne. Všimli jste si, že večer často chodí někam pryč? Co může takovej starej dědek mít po večerech kde na práci? Mně se to zdá podezřelý.“

Ostatní s mládcem nehodlali hned tak souhlasit, ale jeho dohady na leckoho udělaly dojem. A když barkas u majáku přirazil ke břehu, jeden z rybářů navrhl:

„A co kdybysme se teda k Hansovi zašli podívat, jak děda žije? Trošku se u něj ohřejem a při jednom si ho pěkně nenápadně proklepnem.“

„Tomu říkám nápad!“ chytil se toho hned mladý rybář a začal rychle vykládat ryby a sklízet síť.

V malém okénku majáku mihotalo slabé světlo. Děda Hans ještě nespal. Přátelsky své hosty uvítal a rozsadil je kolem pobořeného krbu.

„Tak co, jak to šlo?“ zeptal se a zimomřivě si promnul žilnaté ruce s hákovitými prsty.

„Mizerně,“ odpověděl mladý rybář. Měl vztek na špatný lov i na počasí a potřeboval si ho na někom vylít. „Zato ty pěkně tloustneš, Hansi, jak to děláš?“ Děda se zničeně pousmál a rozhodil rukama. „Ale ty taky tloustneš, Ludwigu,“ pokusil se vše nějak zažehnat Hans.

„Mě do toho nepleť. Když člověk tahá celý dny síť a prodává ryby, není na tom nic zvláštního, že se mu daří. Ale ty bys nám měl prozradit, jak tloustnout a nepracovat, třeba bysme se taky mohli vyhřívat u krbu, místo abysme si na moři zakládali na regna.“

Hanse ten neomalený útok zaskočil. Neklidně se ošíval, nervózně si mmul ruce a krčil rameny. Všichni si jeho rozpaků všimli a to donutilo uvěřit v jeho záhadnou vinu i ty, kdo předtím pochybovali.

„Měli bysme mu to tady prohledat,“ zahučel zrzavý Fritz tlumeně přímo do ucha svého souseda, „já už asi vím, jak na to.“ Otočil se k Hansovi a řekl: „Že se tu nebojíš bydlet, taková zřícenina. Jednou foukne pořádněj severovýchodní fujavec, a bude z tebe placka.“

„Ale ne, stěny jsou tu silný, nějak už to tu doklepu, odpověděl Hans. „A co když tě to rozmázne?“ vedl si dál svou Fritz.

„Tobě, dědkovi nad hrobem, už je to asi jedno, ale my kvůli tobě nakonec budeme popotahovaný. Že jsme to tu nechali takhle zchátrat. Ještě nás daj k soudu. Musíme ti to tady pořádně prohlídnout.“

„Co bys tady prohlížel?“ zneklidněl Hans. Teď už nepochyboval, že nečekání návštěvníci pojali nějaké podezření a nepřišli jen tak.

„Přijďte zítra, až bude světlo, a prohlídněte si tu, co chcete.“

„Proč zejtra? To můžeme hned.“

„V takový tmě? Schody jsou pobořené, abyste se mi tu nepotloukli. A nač takovej chvat? Bydlím tu už půl století, a najednou by takováhle věc jednu noc nepočkala.“

Ludwig však už starcovu válečnou lest prohlédl a řekl si, že nepovolí.

„No tak rozsvítíš lampu.“

„Lampu, lampu! Vždyť do ní ani nemám olej.“

Ale Fritz už šmejdil po kulaté místnosti.

„Nemáš volej? Ale lampu tu je. A tady je i ten volej! Co nás taháš za nos, dědku?“

Fritz rychle nalil do lampy olej a rozsvítil ji.

„Jdeme.“

Všichni vstali a vydali se za Fritzem. Hans ztěžka zavzdychal a šoural se jako poslední po sešlapaných schodech točitého schodiště.

V prvním patře majáku se povalovalo všelijaké staré harampádí, pokryté vrstvou opadané omítky. Rozbitými okny profukoval vítr. Světlo vyplašilo několik netopýrů, kteří se dali na zmatený ústup těsně při zdech, smetávající prach a pavučiny. Fritz prosmejčil každý koutek, přehraboval krámy na podlaze těžkou rybářskou holínkou, pak si posvítil nahoru ke stropu a upozorňoval:

Jen se podívejte, jak je to popraskaný.“

Na nic podezřelého však nenarazil.

„Jdeme dál, do druhého patra.“

„Ale tam taky nic není,“ zkoušel ho zviklat Hans, ale Fritz už nikoho a nic neposlouchal a škrábal se po strmých schodech nahoru.

Tady vítr protahoval téměř bez překážek, protože kromě vytlučených oken dovnitř pronikal i obrovskými škvírami ve zvětralém zdivu.

„Asi ses splet, Ludwigu,“ vymáčkl ze sebe tiše Fritz.

„To se ještě uvidí,“ prohlásil Ludwig furiantsky a nespokojeně Fritze postrčil. „Posvit’ mi sem. Copak je tohle?“

„Na síť to nevypadá,“ přidal na hlase i Fritz, jako by chtěl naznačit, že důvod návštěvy už nepovažuje za nutné tajit. Lampa ozářila polici a na ní nevelký kotlík přikrytý prkénkem.

Fritz prkénko zvedl a nahlédl do nádoby. Uvnitř spatřil jakousi rosolovitou hmotu, připomínající žabí jikry.

„Pojď, Ludwigu, to je jen nějaký zkažený svinstvo. Já ti říkal, že se pleteš.“

Ludwig už měl vztek sám na sebe, že celou tuhle aféru vyvolal a teď vypadá jako hlupák. Aby nějak oddálil nevyhnutelnou ostudu, vytáhl Hanse z tmavého kouta a hrubě na něj zařval:

„Co to v tom hrnci schováváš?“

Ludwigova otázka Hanse ke všeobecnému údivu přivedla do hrozných rozpaků. Děda se tak rozklepal, až se mu třásla spodní čelist. Zašeptal pár nesouvislých slov a zmlkl. To vyvolalo zájem o nádobu s rosolem i u ostatních rybářů.

„Tak co mlčíš?“ nedával pokoj Ludwig. „Viš ty vůbec, co by se ti za takový kejkle mohlo stát?“ fantaziroval, povzbuzený Hansovou reakcí.

„Prosím vás, nevyptávejte se mě,“ vykotal Hans zlomeným hlasem. „Nic špatného jsem neudělal, ale dal jsem slovo ...“

Chlapi strnuli jako zkamenělí. Z ničeho nic stáli tváří v tvář záhadě. Ludwig triumfoval; opatrně kotlík uchopil, vyslal Fritze s lampou na schodiště jako prvního a snesl nálezkem dolů.

„To vypadá zajímavěji, než nějaký ukradený síť,“ řekl zaujatě Fritzovi a postavil kotlík na stůl u krbu.

„A teď nám musíš všechno pěkně vyklopit, přikázal Hansovi.“

„Ale já dal čestný slovo ...“ „Tak půjdeš do kriminálu.“

„A za co?“

„No za tohle. Už jsi nám byl podezřelej dlouho. To není jen tak, když někdo během pár dní takhle nakyne.“

„Tak vy už to víte?“

Ludwig nevěděl nic, ale toho podzimního večera v sobě nenadále odhalil detektivní schopnosti.

„Samozřejmě, my víme všechno,“ prohlásil sebejistě. „Ale když nebudeš zatloukat, možná tě do basy nepošleme.“

Dědu to nadobro zničilo. Hlava mu klesla až na prsa a on zdráhavě promluvil:

„Nechtěl jsem porušit slovo a dělat nepříjemnosti člověku, který se nad starým dědkem slitoval a stal se mým dobrodincem. Ale když už to stejně víte... Je to věčný chléb, který jsem dostal od profesora Broiera.“

Ludwig sice právě prokázal detektivní schopnosti, jenže neměl dost profesionálních zkušeností. Svou roli pustil z hlavy a s upřímným údivem v hlase se otázel:

„Věčný chléb? Co je to?“

Když Hans vyslechl tu nelíčeně zvědavou otázku a překvapené výkřiky ostatních rybářů, pochopil, že nic nevěděl, že je sem zřejmě přivedlo jiné podezření a náhodou z něj dostali tajemství, které tak poctivě ochraňoval. Kdyby býval alespoň profesora nejmenoval, jenže teď už bylo na ústup pozdě. Hans se schlíple nahrbil a ztěžka dopadl na lavici.

„Tak poslouchejte. Řeknu vám všechno ...“

ŠŤASTNÝ HANS

„Měl jsem hroznou bídu, vlastně to bylo ještě horší — hladověl jsem,“ začal vyprávět děda Hans. Jednou večer, když

už jsem byl z hladu tak zesláblej, že jsem ani nemoh vyjít z domu, někdo zaklepal na dveře. Otevřel jsem a venku stojí starý pan profesor Broier, co bydlí na samotě nedaleko naší vsi...”

„Toho známe, mluv dál,“ pobídl ho netrpělivě Fritz.

„Profesor Broier mi řekl: Já tě nakrmím, Hansi, nakrmím tě na celý zbytek života, ale musíš slíbit, že nikomu neřekneš ani slovo. Tak jsem mu na to přísahal,“ povzdechl si zoufale stařec, „jenže teď jsem tu přísahu porušil... A Broier vytáhl zpod kabátu takovou plechovku a povídá: V ty plechovce je kousek věčného chleba, nebo těsta, co se ti víc zamlouvá. Když půlku toho těsta sníš, budeš sytý na celý den. Do příštího dne těsto zase samo přibude a plechovka bude zase plná. A neboj se, Hansi, povídá profesor, to těsto není škodlivý. Nevšímej si toho, jak divně vypadá. Je výživný a chutný. Jen si ho ochutnej. Moc se mi do toho nechtělo, a tak profesor ochutnal sám a povídá mi. Tak vidíš, jsem živ a zdrav, nic se mi nestalo. Plechovku mi tu nechal a poprosil mě, abych k němu tu a tam zaskočil a řekl mu, jak se mi vede a jak se cítím. A šel zase pryč...”

Rybáři naslouchali Hansovu vyprávění s takovým napětím a tak pozorně, že někteří údivem až otevřeli ústa. „A co bylo dál?“ zeptal se Fritz, který na židli málem poskakoval netrpělivostí.

„Dlouho jsem se nemoh odhodlat se toho těsta třeba jen dotknout,“ pokračoval Hans. „Je hrozně podobný žabím jikrám. Člověku se z toho dělalo zle. Několikrát jsem do plechovky užuž sahal, ale nemoh jsem v sobě přemoci hnus. A to už jsem hlady ani pořádně nespál. K ránu, když mi křeče obracely žaludek naruby, jsem se konečně rozhodl — mám umřít tak nebo tak, řekl jsem si... Nabral jsem kousek těsta lžící a ochutnal ho. Bylo to docela dobré, něco jako rozmačkaný pečený jabka.

Uplynula sotva minuta a já najednou cítil, že jsem najedenej. Síly taky rychle přibývaly. V duchu jsem profesorovi za tak zázračný dárek ještě jednou poděkoval, usnul jsem jako špalek, a když jsem se probudil, byl jsem zdravý a čerstvěj jako rybička.“ „A co těsto? Podíval ses na těsto?“ „Nesněd jsem ani půlku, a ráno byla plechovka zase plná málem až po okraj. Od ty doby jsem zkrátka dobře živ a není se co divit, že se spravuju.“ Jeho posluchači doslova zkameněli údivem. Když však stařec domluvil, všichni se dali do pohybu, mluvili jeden přes druhého, vzrušeně rozkládali rukama a vyskakovali ze židlí.

„No počkej, tak to je něco jako ubrousku, prostří se...”

„Jó, to kdyby našinec dostal takovej poklad do ruky, tak už by vlastně nic jinýho nepotřeboval. Žádný plahočení po poli nebo po moři — jen pěkně vylehávat a dlabat těsto...”

„Zvlášť tady u nás, vždyť tady pomalu ani brambory nevyrostou...”

Když první rozrušení trochu opadlo, všech se zmocnily pochyby. Je to vůbec možné? Netáhá je starý Hans za nos? Pohádka o věčném chlebu jim připadala příliš krásná a nepravděpodobná.

„A nelžeš náhodou, dědku?“ zeptal se přísně Ludwig. „Proč bych lhal? Můžu se klidně najíst přímo před váma.“ A Hans si nabral plnou lžící a s nepředstíranou chutí spolkl velký kus hutného těsta.

Všichni rybáři ho sledovali tak, jako by do sebe soukal živého hada. „Dá si někdo kousek?“

Nikdo se zatím nemohl odhodlat, ale počáteční nedůvěra byla pryč. Všichni zaujatě hodnotili tak neobvyklou událost a šťastnému Hansovi záviděli.

Zeny a děti rybářů už si o své muže a otce, kteří se stále nevraceli, začaly dělat starost, a když je našly ve starém majáku, zaplnila se Hansova nužná místnost do posledního místečka. Kolem půlnoci už se ta neslýchaná novinka roznesla po celé vesnici a mluvilo se o ní až do rána. Brzy ráno, ještě před východem slunce, se ke starému majáku vydalo učiněné procesí. Každý se chtěl podívat na zázračný věčný chléb, přesvědčit se, o kolik za noc povyroste. Fritz s Ludwigem u plechovky drželi stráž po celou noc a teď byli očitými svědky toho, že těsto skutečně vyskočilo jako kvásek a zaplnilo celou nádobu.

Fritz se k ochutnání odhodlal jako první a přesvědčil se, že těsto je skutečně velmi chutné a syté.

Okrouhlá světnice v patě majáku ještě nikdy nezažila tolik lidstva. Teď tu probíhalo nepřetržité zasedání. Rybáři se nemohli smířit s představou, že takový poklad by mohl vlastnit jenom Hans. Po dlouhých debatách a sporech se rozhodli vyslat k profesorovi deputaci, která by se na věčný chléb podrobně vyptala a poprosila ho, aby to požehnání rozdělil mezi všechny obyvatele vesnice. Vyslanci se stali Fritz, Ludwig a učitel Otto Weissmann jako nejvzdělanější a nejseřetnější člověk v obci. Hans poprosil, aby vzali i jeho a on se mohl profesorovi omluvit a ospravedlnit.

Profesor Broier byl vědec světového jména. Jeho práce v oboru biochemie ohromovaly svou odvážností a vyvolávaly četné spory, ale na druhé straně také mimořádně živý zájem mezi vědci v Evropě i Americe. Před několika lety už jako starý, ale zatím ještě zcela zdravý a čilý muž neočekávaně pro celé své okolí opustil berlínskou univerzitu, kde dlouhá léta přednášel, a uchýlil se na „odpočinek“, jak sám rád říkával. Jeho novým domovem se stal tichý venkovský kraj daleko od hlavního města a profesor si na ostrově Fér postavil malý domek. Nejbližším přátelům sdělil, že opouští „světský shon a marnost“, aby se mohl cele věnovat laboratorním pokusům, souvisejícím s epochálním vynálezem, na kterém právě pracuje. Jaký to byl vynález, však profesor neprozradil živé duši.

„Na našich univerzitách se dá pracovat jen podle šablony, ve vyjetých kolejkách,“ stěžoval si trpce svým nejbližším přátelům. „Každá revoluční vědecká hypotéza vyvolává jen neklid a obavy. Člověka sledují vlastní asistenti, studenti, laboranti, docenti, novináři, rektor, a dokonce i představitelé církve. Jen to zkuste, zrevolucionizovat vědu v takových podmínkách. Zesměšní vás a utopí v pletichách dřív, než dosáhnete nějakého skutečně pozitivního výsledku. Kdežto tam jsem svobodný. O případných chybách se nikdo nic nedoví a konečný úspěch už bude mluvit sám za sebe.“

Takhle tedy „opustil světský shon a marnost“, přerušil veškeré styky se světem, a dokonce si ani s nikým nedopisoval.

Rybáři z vísky, u které se usadil, neměli o světovém jménu nového souseda ani tušení, a vlastně ho ani pořádně neznali, protože z domu téměř nevycházel. Jen občas, brzy ráno nebo těsně před západem slunce, ho zdálky viděli, jak osamoceně bloudí v liduprázdných dunách. Lidé ho považovali za divného, trochu podivínského starého pána, to bylo

všechno. A teď se z ničeho nic ukázalo, že ten starý pán má v rukou bohatství, které by mohlo přinést štěstí jim všem. Do mysli členů rybářské deputace se vloudil bezděčný ostych, když vyšel na mírné návrší a spatřili bílý domek uprostřed ubohé zahrádky, obehnané nízkou zídou z přírodního kamene. Jak je asi příjem? Daruje jim věčný chléb, jako ho daroval Hansovi?

Učitel nesměle strčil do branky — byla otevřená — a vstoupil do zahrady. Za ním vešli Fritz a Ludwig. Hans se vlekl jako poslední a tvářil se, jako by se už za okamžik měl postavit před soud. Přichozím se rozběhli naproti dva až nezdravě vykrmení vlčáci.

„Ty jsou teda vyžraný! Nejspíš se taky cpou těstem,“ poznamenal Fritz. „Tlustý jsou až bůh brání! Když dává těsto psům, tak lidem ho snad taky neodmítne ...“

Štěkot psů vyhlákal do zahrady pána domu — ze dveří vyšel dobře živý a křepký starší muž, asi tak šedesátiletý, s pěknými rusými vlasy a pěstěnou šedou bradkou. Byl to profesor Broier. Odehnal psy a přivětivě se rybářů zeptal, co by si přáli.

„Přišli jsme vás poprosit o věčný chléb,“ vysypal ze sebe učitel Otto Weissmann, který se rozhodl pro přímé jednání. „Samozřejmě v případě, že ten chléb je opravdu takový, jak tady Hans tvrdí.“

Obličej profesora Broiera se proměnil jako mávnutím kouzelného proutku. Zachmuřil se, blýskl po Hansovi očima tak, až se děda přikřčil a celý se roztrásl.

„Já za nic nemůžu, pane profesore!“ zvolal Hans s rukama přitisknutýma k hrudi. „Vytáhli to ze mě lstí.“

„Opravdu za to nemůže,“ potvrdil Fritz a vložil profesorovi, jak rybáři náhodou odhalili tajemství věčného chleba. Profesorova tvář se trochu rozjasnila, ale dál se díval stejně přísně a nepřístupně. Po několik minut nepadlo ani slovo, profesor si zřejmě lámal hlavu, co teď. Rybářským poslům to mlčení připadalo mučivé dlouhé. Nakonec profesor promluvil:

„Hans nelže. Jeden kilogram těsta stačí člověku na celý život a ještě ho můžete odkázat dětem. Kdybych vám začal vysvětlovat, z čeho a jak jsem ho vyrobil, asi byste to stejně nepochopili a hlavně vás to ani nezajímá.“

„Samozřejmě, my ho potřebujeme hlavně jíst,“ odpověděl Ludwig. „Takže nám ho dáte?“

„Ne, nedám. Přinejmenším teď hned vám ho poskytnout nemohu.“

Ludwiga s Fritzem taková odpověď krajně rozrušila.

„Ale proč Hansovi jo, a nám ne? Vy máte i ty psy tlustý jako čuníky, taky nejspíš žerou těsto, ne?“

„Ano, to je pravda,“ přikývl profesor, výstražně zvednutou paží Fritze zarazil a pánovitým tónem, jaký by od něho nikdo neočekával, rybářům řekl:

„Teď chvilku nemluvte a laskavě mě vyslechněte. Celý život jsem zasvětil tomu, abych vynalezl tento chléb, který by zbavil hladu celé lidstvo. Ve jménu vás všech jsem na tomto objevu pracoval a všichni ho dostanete. Zdá se, že už jsem u cíle, ale mé pokusy ještě neskončily. Nu a když neskončily, nemohu rozdávat těsto jen tak hlava nehlava.“

„Ale Hans ...“

„Hans je také součástí jednoho takového pokusu, přerušil Fritze příkře profesor. „Začínal jsem se zvířaty, tady s těmi psy a s morčaty. Pak jsem těsto vyzkoušel sám na sobě. Když jsem se přesvědčil, že můj výrobek je naprosto neškodný, rozhodl jsem se pro pokus s Hansem. Ale to ještě není všechno. Veškeré vlastnosti věčného chleba jsem zatím prozkoumat nestihl. Není vyloučeno, že zdraví škodlivé bude dlouhodobé požívání této umělé potraviny. Zatím Hansovi nemáte co závidět. Třeba těsto začne kysnout a za měsíc bude nepoživatelné. Proto vám říkám, abyste ještě počkali. Až do dneška jste žili i bez těsta, tak to snad ještě pár měsíců vydržíte. Slibuji vám, že vás, vaši vesnici zásobím těstem nejdříve, ale s jednou podmínkou — musíte si tohle tajemství nechat pro sebe a nevyžvanit ho mezi rybáři v okolních obcích. Kdybych se dověděl, že se třeba jeden jediný člověk navíc seznámil s existencí věčného chleba, tak Hansovu dávku zničím a odstěhuji se odsud. To je mé poslední slovo.“

„Pane profesore,“ ozval se učitel, „ale jak ...“ „Už nechci slyšet žádné námitky,“ odsekl profesor.

„O to mi nejde. Chtěl bych spíš vědět, jak ten váš chléb vlastně roste. Jsem místní učitel, třeba to pochopím.“

„Milý pane, já jsem univerzitní profesor,“ odpověděl mu Broier, „a přitom jsem já sám potřeboval plných čtyřicet let, abych tuhle věc, jak vy říkáte, „pochopil“. Jak bych vám to populárně nastínil. Podívejte se, když překrojíte žízalu, tak obě poloviny dorostou, a máme žízaly dvě. Je to jasné? A něco podobného se děje i s mým těstem. A teď na shledanou, čeká mě ještě práce. Myslete na mé podmínky. Buď ještě několik měsíců trpělivosti a mlčení, a všichni dostanete těsto, nebo mé podmínky nedodržíte a nedostanete nic.“

Profesor lehce kývl hlavou na rozloučenou a odešel zpátky do domu.

Zklamání vyslanci chvíli nerozhodně přešlapovali na místě.

„Řek nám to stručně a jasně,“ konstatoval otráveně Ludwig. „Místo těsta si můžete krájet žízaly. Půlku si opečete a zbaštíte, a tu druhou necháte na semeno.“

„Ale to profesor mnil jen jako příklad,“ namítl učitel.

„Příkladů se nenajíme. Psy má na pokusy, Hanse má taky na pokusy. Tak proč by na pokusy nemoh mít i nás ostatní? Ne ne, já to takhle nenechám.“

Neúspěšná deputace se vypravila na zpáteční cestu, aby všem sousedům ve vesnici oznámila smutnou zprávu o tom, že profesor jejich prosbu nevyslyšel.

HANS SE STÁVÁ OBCHODNÍKEM

Neklid ve vsi neustával. Všem připadalo nespravedlivé, že věčný chléb vlastní jen Hans. Rybáři svolali velké shromáždění a na něm rozhodli, že těsto bude prohlášeno za společný majetek, jako takové zabaveno a rozděleno rovným dílem mezi všechny. Starosta však toto rozhodnutí označil za nezákonné a odmítl ho uplatnit. Nejvíc naléhali Ludwig s Fritzem. Ti se dokonce opovážovali tvrdit, že zákon není třeba brát v úvahu, protože když se sepisovaly

zákony, věčný chléb ještě nikdo neznal. Většina však měla z takového volnomyšlenkářství a porušování zákona strach, bála se pohrom, jaké by na ně mohla seslat vrchnost, kdyby se o takové svévoli dověděla. Během jedné z takových valných hromad kdosi přišel se zprávou, že nějaký zloděj už dvakrát kousek těsta Hansovi ukradli. Ti zloději však zřejmě měli svědomí, protože pokaždé se spokojili se sotva třídekovým soustem.

„Konečně někdo rozuměj,“ pokýval spokojeně hlavou Fritz. „Tomu já bych ani neřikal krádež. Těsto přece nemůže doma mít jeden člověk, to říkám pořád.“

Když se o krádeži doslechl Ludwig, v hlavě se mu pevně usídlil stejný záměr — on také Hanse připraví alespoň o kousíček zázračného těsta.

Jedné temné noci se vyzbrojil dlouhým lanem a zamířil k majáku. Podářilo se mu zaklesnout jeden jeho konec s velkým uzlem do velké škvíry ve zdivu a pak už se snadno vyšplhal nahoru a vnikl do místnosti, kde Hans těsto přechovával. Když už sahal po hrnci s těstem, vrhla se na něj z neprůhledné tmy nějaká hrozná bytost, která vztekla vřeštěla a poškrábala mu celý obličej i ruce. Ludwig se tak vylekal, že vykřikl, zmateně uskočil dozadu a skutálel se po schodech o patro níž. Takový rámus samozřejmě vylákal Hanse, který s lucernou v ruce vyšel ze své světnice.

„Co tu děláš, Ludwigu?“ zeptal se děda.

„Já... Ale chtěl jsem chytit zloděje, kterej ti krade těsto. Ale to snad bude sám rohatej. Podívej se, jak mě zřídil.“

V čerta Ludwig ostatně nevěřil, proto Hansovi navrhl, aby vyšli zpátky do místnosti k těstu a s lucernou ji celou řádně prohledali.

Když vyšli nahoru, spatřili velkého černého kocoura, který na ně vztekla prskal.

„To je mi ale zloděj!“ podivil se Ludwig. „Ze by těsto chutnalo i kočkám?“ A v duchu si trpce povzdechl: kočky se zkrátka na nějaký hloupý zákony nemusej ohlížet. Ale když se jednou nechal takhle málem nachytat, podruhé už se o krádež těsta nepokoušel. A pak, už za pár dní nastal v událostech nový obrat.

Hans měl o potravu postaráno a rozhodně nehladověl. Holinky mu ovšem doslova spadly z nohou, vetché šatstvo na ztučnělém těle praskalo ve švech, neměl žádné dřevo, takže ve svém polozbořeném majáku beznadějně mrzl. Byl to prostě pořád žebrák, i když sytý žebrák.

A toho využili zámožnější vesničané. Jeden přes druhého se pokoušeli vylákat z Hanse kousek těsta za holinky, dřevo či nový kožíšek. Hans se dlouho držel a pokušení odolával. Jenže když uprostřed prosince uhodily silné mrazy, už to nevydržel a pustil se do obchodování s věčným chlebem. Sám už se řádně vykrmil a jeho stařecký organismus teď mnoho nepotřeboval. Hans za den celou polovinu obsahu hrnce nesnědl, a tak mu zůstával malý přebytek. Tento přebytek tedy mohl takřikajíc pustit do oběhu a každý den někoho z žadatelů uspokojit.

Vesničané si na dodání těsta okamžitě stanovili pořadí. Čím víc obchod vzkvétal, tím neodbytněji se Hanse zmocňovala touha po mamonu. Žádal stále vyšší ceny, handrkoval se o každý krejcar jako lichvář. Lidé ho proklínali, ale platili. Přece se nemohou dát ostatními zahanbit.

V Hansovi se probudila pravá mamonářská vášeň. Dokonce si sám utrhoval od úst, aby mohl své obchodnické podnikání rozšířit, a trochu pohubl. Zato se ve starém majáku hromadily těžké truhly, nacpané kožichy a kaftany, v krbu plápolala silná polena a v malé truhlici pod postelí neustále rostly štůsky bankovek. Sotva za dva měsíce se z Hanse stal nejbohatší člověk v obci.

Až se někdy zdálo, že z toho nenadálého štěstí omládl. Začal se obávat smrti, a protože dostal strach, aby se starý maják doopravdy nezřítíl a nerozmačkal ho, koupil si nový domek, přestěhoval se tam a najal si služku, která by mu myla nádobí, starala se o něj a vařila mu kávu, kterou pil „jako právě boháč“ a snažil se tak napodobovat pana pastora ze sousední vesnice, který snídal zásadně kávu se smetanou. Z města si objednal rozhlasový přijímač s velkým reproduktorem, celý den seděl v pohodlném křesle, pobáfal z dýmčičky a se samolibým úsměvem ve tváři poslouchal, co se v tom širém božím světě děje. Když si tu a tam vzpomněl na profesora Broiera, svědomí ho netrápilo, jen si pomyslel: Co jsem vlastně udělal tak špatného? Profesor mě sice nakrmil, ale neoblík. Člověk má myslet i na jiný. To by skutečně nebylo spravedlivý, kdybych těsto měl jen já.

Rybáři byli taky spokojeni. Těsta sice měli málo, museli stejně jako dřív k věčnému chlebu přikusovat ten obyčejný a ryby, ale i tak to byla velká pomoc v každé domácnosti. Jen pár největších chudáků ve vesnici nemělo dost peněz na to, aby si také mohli těsto koupit. Jeden z nich, který si vzal k srdci časté úvahy o tom, že věčný chléb musí být společným vlastnictvím všech, se jednou pokusil hrábnout do hrnku s těstem, který náhodou spatřil v čísi otevřené komoře, ale majitel, bohatý rybář, ho chytil přímo při činu, na místě ho zmlátil a předal ho soudu. K chudákovu velkému překvapení všechny rybáře, kteří už si těsto koupili, jeho čin rozhořčil. Zkoušel se hájit a opakoval jejich tolikrát vyřčená vlastní slova o společném vlastnictví takového požehnání, ale přesvědčit nedokázal nikoho.

„Až se těsto bude rozdávat zadarmo, tak to bude společný vlastnictví opáčili mu moudře. „Ale takhle? Jak po nás můžeš chtít zadarmo nebo vymáhat násilím něco, za co jsme museli dát peníze? Víš ty vůbec, co jsou to pro nás peníze? To je těžká rybářská dřina, a pěkně nebezpečná. Takže tys nám nekrad těsto, ale naši práci!“

A zloděj byl podle zákona přísně odsouzen. Vesniční soudcové ovšem nikam do rozsudku nenapsali, jaké to ukradl těsto. Všichni se snažili udržet tajemství věčného chleba jen na půdě své obce. Chtěli se mít lip než ostatní. Všichni doufali, že jim profesor brzy přidělí tolik těsta, že budou mít naprostý dostatek. Snažili se také utajit před profesorem, že už kupují těsto od Hanse. Jenže Broier se už zanedlouho všechno dověděl. A nejen on.

Když jednou seděl ve své laboratoři a pracoval, sluha mu oznámil, že by s ním rád mluvil nějaký mladý pán, „slušně oblečený, prosím, po velkoměstsku“. Profesor se zamračil. Neměl rád, když ho někdo rušil při práci. A tohle má ještě ke všemu být nějaký hejsek z města.

„Řekněte mu, že nejsem doma,“ odbyl sluhu Karla.

„To už jsem mu říkal, ale on mi odpověděl, že počká, až se vrátíte.“

„Tak mu oznamte, že dnes se nevrátím,“ vybuchl podrážděně profesor a znovu se věnoval své práci.

Příští den ráno Karl svému pánovi oznamoval, že včerejší návštěvník přišel znovu a zase by chtěl s panem profesorem mluvit. A sluha Broierovi podal vizitku.

Profesor už pochopil, že dotěrného hosta se nezbaví, povzdechl si a vyšel do salónu. Z křesla vstal mladý hladce vyholený muž s velkými, kulatými brýlemi na nose, vyšňořený s přemrštěnou elegancí.

„Prosím za odpuštění, drahý pane profesore, že jsem se opovážil rušit vaši samotu ...“, zašvitořil rychle návštěvník.

„Mám práce nad hlavu a mohu vám věnovat nanejvýš pět minut,“ přerušil ho suše profesor.

„Děle vás rozhodně nezdržím. Jsem dopisovatelem berlínského listu...“ a mladý muž jmenoval jeden z předních deníků hlavního města. Jakmile profesor zjistil, že má před sebou novináře, nespokojeně zamručel. „Moje redakce mě pověřila, abych s vámi pořídil interview, týkající se především vašeho epochálního vynálezu...“

„Jakého vynálezu?“ zbystřil pozornost Broier.

„Samozřejmě věčného chleba. Něco takového přece před lidstvem otevírá grandiózní perspektivy ...“

„Cože, tak už i vy víte o věčném chlebu?“ zbrunátněl profesor. „Kde jste k takovým hloupostem přišel? Všechno jsou to jen žvásty, bohapusté výmysly. Žádný věčný chléb jsem nevynalezl.“

Mladý muž vyslechl temperamentní výbuch profesora hněvu s nevzrušeným úsměvem, který Broiera podráždil ještě víc.

„Vážený pane profesore,“ spustil novinář, když se pán domu vybouřil, „nikdy bychom se neopovážili strkat nos do tajů vaší práce, kdyby nám do nich nedala nahlédnout náhoda. Stalo se tak bez našeho přičinění.“

„Jaká náhoda?“ zeptal se rychle profesor, který už tušil, že jeho tajemství je opravdu odhaleno.

„Udělal jste si pokusný objekt ze starého rybáře Hanse a tomu jste jednu dávku věčného chleba neboli těsta, jak se vynálezu také říká, prostě věnoval. Hans začal s těstem obchodovat mezi svými spoluobčany ...“

„Vyloučeno!“ zvolal profesor.

„Želbohu je tomu tak. Ten člověk si vaši důvěru nezasloužil. Jedna z rybářských žen neodolala a poslala kousíček těsta do sousední vesnice své chudíčké nemocné matce. Nu a druhá dcera, která s matkou žije v jedné domácnosti, o tom zázraku napsala svému bratrovi do Berlína. Šťastnou shodou okolností šlo o našeho redakčního poslíčka.“

„Pro mě je ta vaše shoda okolností nešťastná!“ pronesl tiše profesor.

„Náš list se tak o vynálezu, jemuž je souzeno změnit svět, dověděl jako první. Ta informace byla natolik senzační a ohromující, že jsme ji upřímně řečeno zpočátku neuvěřili a redakce mě sem vyslala, abych vše ověřil přímo na místě.“ Některé vytáčky už neměly smysl. Profesor schýlil hlavu.

„Pokračujte.“

„Na místě jsem zjistil — i když jsem si, pravda, musel vypomoci menší lží — že všechno je opravdu tak, jak tvrdil náš poslíček. Věčný chléb existuje.“

Broier rozčileně přistoupil k mladíkovi a křečovitě mu stiskl ruku.

„Poslyšte, mládenče,“ oslovil ho přerývaně, „moc vás prosím — neotiskujte nic v těch vašich novinách. Pokusy ještě neskončily, tak se o nich prostě nesmí psát... Mohlo by to způsobit nenapravitelné škody a neštěstí. Slibuji vám, jsem dokonce ochoten vám dát své slovo, že vaše redakce dostane vyčerpávající informace jako první, až to budu považovat za možné. Osobně vám napíšu.“ Mladý muž s účastným úsměvem ve tváři zakroutil hlavou.

„Velice lituji, ale to nejde, drahý profesore. Náš list už malou noticku otiskl. Přece jsme nemohli čekat, až se takové senzační příležitosti zmocní konkurence!“

„Vás zkrátka zajímají jediné senzace,“ pronesl hořce Broier. „Tak napište novou poznámku a sdělte čtenářům, že na místě se ukázalo, že je to všechno nesmysl a mystifikace.“

„Na to už je pozdě. Přiřazenou se sem další kolegové. Ale budiž, spojím se s šéfredaktorem a pokusím se udělat vše, co je v mých silách. Ale laskavost za laskavost. Byl bych velmi rád, kdybyste mi mohl poskytnout alespoň stručné informace o podstatě vašeho vynálezu. Nechci to uveřejnit hned, ale potřebuji nějaký materiál pro případ, že by se nepodařilo celou záležitost ututlat. Abychom alespoň byli první.“

Broier rozechvěle začal přecházet po salónu. Řekl si, že by si novináře měl nějak naklonit, a tak se rozhodl jeho prosbě vyhovět. Rozhovořil se s takovým šarmem a zápalem, jako by stál před svými posluchači — dopisovatel sotva stihl otevřít blok a pořizovat si stenografický záznam profesorovy improvizované přednášky.

„Jak je vám jistě známo, myšlenkou vyrobení umělého chleba, který by se získával laboratorní cestou a dal se produkovat v průmyslovém měřítku, se vědci obírají již dlouho. Prozatím však všichni kráčeli nesprávnou cestou, protože se pokoušeli dosáhnout cíle výlučně chemickými metodami.“

Chemie je samozřejmě úctyhodná věda s obrovskými možnostmi, ale každá věda má své hranice. I kdyby se chemikům jednou podařilo řeckně získávat bílkoviny chemickou cestou, a k tomu dříve nebo později dojde, ještě se tím nevyřeší otázka umělé výroby potravin. První problém je čistě praktický. Vědě už se povedlo vyrobit zlato chemickou cestou a uskutečnit tak sen někdejších alchymistů o proměně obyčejných kovů v drahé. Jenže cena laboratorně vyráběného zlata je několikánásobně vyšší než cena zlata přírodního. Z vědeckého hlediska je to tedy mimořádný objev, ovšem v praxi zatím nevyužitelný. Za druhé musíme počítat s tím, že člověk potřebuje ke zdravé výživě nejen bílkoviny, ale také uhlovodany a tuky. Syntetizovat za pomoci chemických pochodů vše nezbytné pro zdravou výživu lidského organismu je úkol splnitelný, ale při současném stavu našich vědomostí a možností mimořádně obtížný. Proto jsem se rozhodl přivolat na pomoc biologii. Živý organismus, to je také laboratoř, kde dochází k těm nejpodivuhodnějším chemickým procesům, ovšem laboratoř, která se klidně obejde bez lidských rukou. Už před několika desítkami let jsem začal pracovat na kultuře velmi jednoduchých organismů a snažil se vypěstovat takovou „rasu“, která by obsahovala veškeré základní komponenty lidské potravy. S tímto úkolem jsem se úspěšně vyrovnal již před dvaceti lety.“

„Před dvaceti lety! A celou tu dobu jste mlčel?“ zvolal překvapený novinář.

„Ano, mlčel jsem, protože zatím byla vyřešena jen polovina úkolu. Mé organismy se daly považovat za ideální potravinu. Jako každý jednobuněčný organismus se množily prostým dělením a v tomto smyslu už vlastně také byly věčným chlebem. Jenže pokud měly být opravdu věčné, vyžadovaly stálou a poměrně náročnou péči a speciální výživu. Což nebylo o nic lacinější než dejme tomu výkrm prasat. Takže celých těch dalších dvacet let jsem věnoval hledání takové kultury jednobuněčných živočichů, která by nepotřebovala žádnou lidskou péči a obešla by se bez sebemenších nákladů „na výkrm“.“ „Podařilo se to?“

„Ano. Ale znovu opakuji, že mé pokusy ještě neskončily. Proto na vás tolik naléhám, abyste s otištěním těchto informací ještě nějaký čas posečkal. Objevil jsem a umělým výběrem dále vyšlechtit takový kmen jednobuněčných organismů, které si vše nezbytné pro svou výživu získávají přímo ze vzduchu.“

„Ze vzduchu!“ neudržel se znovu mladý novinář. „Ale jakou výživu může i tak nepatrným bytostem poskytnout vzduch? Vždyť vzduch se skládá jen z kyslíku a dusíku ...“

„A z argonu, vodíku,“ doplnil ho profesor, „dále pak z neonu, kryptonu, hélia a xenonu. Ovšem kromě těchto základních stavebních komponentů najdeme ve vzduchu neustále kolísající procento vodních par, kyslíčnicku uhličitého, kyseliny dusičné, ozónu, chlórů, čpavku, brómu, peroxidu vodíku, jódu, sirovodíku, chloranu draselného, emanace radioaktivních prvků rádia, thoria a aktinia a dále pak neorganické a — toho si prosím povšimněte! — organické prachové částičky. A to už je pro mé organismy něco jako maso. Obstojná kuchyně, není-liž pravda!“

Dopisovatel byl tak ohromen, že dokonce přestal psát a s údivem zíral na profesora. Toho jistě vzdělaného mladíka by bývalo nikdy nenapadlo, že „prázdný“ vzduch by mohl mít tak bohaté složení.

„Jistě, v těchto atmosférické špižárně je plno „potravin“, které by v „syrovém stavu“ byly nestravitelné, ale moji drobčkové si vše potřebné přeberou, ve svém organismu příslušně zpracují a připraví nám tak báječnou krmí.“

Profesor už byl v ráži a mluvil by ještě dlouho, kdyby ho novinář znovu nezastavil. Mladík nedokázal vydržet na místě. Vyskočil ze židle, zápisník strčil do kapsy a jal se s rukama zabořenýma do vlasů pobíhat po místnosti.

„To je zážrak, něco neuvěřitelného! Ale to znamená, že stojíme na počátku nové epochy. Už nebude hlad ani bída, zmizí války i třídní antagonismy ...“

„Kéž by tomu tak bylo,“ řekl profesor. „Takové naděje ovšem nechovám. Lidé si vždycky najdou, kvůli čemu se poškorpit a poprat. Kromě chleba přece potřebují také oblečení, domy, automobily, umění, slávu ...“

„Nevadí, i přesto je to převrat. Ale jak vlastně hodláte svůj vynález uplatnit?“

„Rozhodně s ním nechci spekulovat jako Hans. Věčný chléb se musí stát společným statkem a požehnáním pro celé lidstvo.“

„Ach ano, samozřejmě! Vy nejste jen velký vědec, vy jste zároveň svrchovaně ušlechtilý člověk. Vy jste ... vy jste dobrodinec lidstva! Dovolte prosím, abych vám směl stisknout ruku!“

A mladík pevně sevřel profesorovu pravici.

„A pamatujte na váš slib a naše ujednání,“ připomněl mu profesor na rozloučenou.

„Přirozeně! Podniknu vše možné i nemožné.“

A vyběhl z domu ven. Takové perspektivy! honilo se mu hlavou po cestě k přístavišti. A... kolik řádek, kolik článků by se o tom dalo napsat, a ty honoráře ...

Profesor Broier už mezitím znovu seděl u svých tyglíků a křivulí a přemýšlel o tom, jaké nepříjemnosti se na něho asi ještě přihnou.

KRÁLOVÉ BURZY

V čítárně Komerčního klubu bylo ticho. Do této velké dvorany, vystlané vysokými, měkkými koberci, nepronikal z pouličního shonu a rámusu ani hlásek. Na kulaté stoly s poházenými novinami a časopisy se snášelo měkké, rozptýlené světlo, rozsvěčující zlatou ražbu na přepychových vazbách v masivních knihovnách, třpytilo se ve sklech brýlí solidních mužů, kteří se rozvalovali v pohodlných hlubokých klubovkách. Ticho občas rušil jen šelest novinových stránek, melodické odbíjení stojacích hodin a skoupé fráze, které si návštěvníci tu a tam vyměnili. Čítárna, údajně nejtišší místo v celém Berlíně, byla oblíbeným útočištěm nejvyšší finanční špičky. Sem si její příslušníci přicházeli odpočinout „mezi své“ od horečného shonu běžného pracovního dne; kdo tu chtěl být stálým hostem, musel mít možnost pochlubit se alespoň miliónovým jménem.

Rodenstock, obtloustlý postarší pán s ospalými očky v tučné tváři a s lenivými pohyby, jinak majitel velké továrny na zemědělské stroje, odhodil noviny stranou, několikrát zabafal z mohutného doutníku a mdle se otázel svého souseda, vyzáblého bankéře Kriegmana s nápadně ostře řezanou tváří.

„Už jste to četl? Nová epocha v dějinách lidstva! Geniální vynález! S hladem je skoncováno!“

Kriegman mlčky, pohybem kočky, která se vrhá po myši, sáhl po novinách a rychle přeběhl očima po novinovém článku. Sejmul si z nosu zlatý skřípec a nechápavě na Rodenstocka pohlédl.

„Tomu zřejmě nerozumím. Co to má znamenat — je to vtip, nebo další novinářská kachna?“

„Obávám se, že spíš bomba. Bomba s nevidanou ničivou silou, která by nás všechny mohla klidně poslat ke všem čertům.“

„Ale copak je něco takového vůbec myslitelné? Věčný chléb! Chiméra!“

„Zatraceně, po všech těch letadlech, rentgenech, rozhlasech a dalších vylomeninách si zkrátka budeme muset zvyknout i na chiméry. Od těchto vědců se dá čekat cokoli. Už jsem si opatřil reference. Bohužel je dnes o jednu chiméru méně — věčný chléb skutečně existuje ...“

Kriegman tímž kočičím gestem jako před chvílí znovu nasadil skřípec na nos a bez ohledu na velebné ticho miliónářské svatyně zvolal:

„Ale v takovém případě by se opravdu jednalo o převrat ...! Co se stane s naším hospodářským mechanismem? Když dělníci dostanou věčný chléb, přestanou pracovat...“

„Dělníci nepřestanou pracovat,“ skočil mu dosti neurvale do řeči Rodenstock. Tento reprezentant solidní předválečné firmy v duchu svým společníkem pohrdal, protože vyzábělý bankéř se vypracoval teprve nedávno, a to díky valutovým spekulacím.

„Dělníci pracovat nepřestanou, opakoval Rodenstock. „Kromě chleba potřebují také něco na nohy a na sebe. Ceny základních potravin sice klesnou, zato se pronikavě zdraží spotřební zboží. Takže jim nezbude než pracovat dál. Ale k určitým otřesům dojít může, a dost nepříjemným. Ze současné soustavy cen nezůstane kámen na kameni. Zemědělství se zhroutí. Rolníci nebudou mít městu co nabídnout a jejich koupěschopnost poklesne k nule. To pro nás znamená ztrátu obrovských venkovských odbytišť. Z čehož zákonitě poplynou obrovité krize ve výrobě, nezaměstnanost a dělnické bouře. Celá průmyslová odvětví, která zásobují zemědělce, budou nucena zastavit práci a vyhlásit bankrot. Kdo by potřeboval nějaké traktory, mlátičky či secí stroje? Nu a hospodářské otřesy povedou k otřesům sociálním, k revolučním náladám. Není vyloučeno, že takové kataklyzma zahubí celou naši civilizaci... Takhle se musíme dívat na věčný chléb!“

Rodenstock vykresloval veškeré tyto hrůzy svým normálním, klidným, až trochu lenivým tónem a to Kriegmana připravovalo o jistotu — že by Rodenstock jen nezapně žertoval?

Bankéř naslouchající proroctví starého fabrikanta chvílemi zakláněl hlavu, chvílemi zase vytahoval tenký krk a hlava vystřelovala daleko kupředu.

„Co si počnem?“ zeptal se nakonec.

„Musíme věčný chléb zničit,“ odpověděl Rodenstock, „a všechen, do posledního zbytečku.“ Po krátké pauze spiklenecky dodal: „No a pokud by to jinak nešlo, musíme zlikvidovat i jeho pekaře.“

Teď už si byl Kriegman jist, že Rodenstock nežertuje. Starý kapitalista už patrně vše důkladně promyslel a dospěl k nějakému rozhodnutí. Proto teď i o tak příšerných věcech hovořil naprosto klidně. Kriegmanovi se rázem ulevilo.

„A to by podle vašeho názoru bylo možné ... ta likvidace ...“?

„Nutné, protože to zásadně řeší situaci. Ničit je vždy snazší než něco vytvářet.“

„Ale jak? Ty noviny píší, že věčným chlebem už se živí celá rybářská vesnice. Přece ji nemůžeme vyhodit do vzduchu.“

„Nač takové krvavé orgie? Prostě chléb od rybářů skoupíme. Ti lidé si jeho skutečnou hodnotu nedokážou představit. Za celý svůj život jedinkrát neviděli stomarkovou bankovku. A když jim nabídneme tisícovku, budou mít dojem, že jsou zaopatřeni na celý zbytek života.“

„A co ten vynálezce, ten profesor Broier?“

Rodenstock se odmlčel a nakonec procedil skrz zuby:

„To je jiná kapitola.“

Rodenstock pohlédl na hodiny a pokračoval:

„Mí agenti už jsou v akci. Vyslal jsem do té vesnice nákupčí chleba. Dnes v devět hodin by mi Maier měl přinést zprávy o tom, jak celá akce klapě. Divné je, že už má zpoždění.“

Oba muži umkli. Rodenstock svěsil hlavu k hrudi a zdálo se, že dříme. Kriegman nepokojně posedával ve svém křesle a něco si bručel pod nos. Pohled byl soustředěný, obočí se svažilo — bankéř přemýšlel.

Velké nástěnné hodiny melodicky odklínaly deset.

Rodenstock sebou trhl a zapálil si vyhaslý doutník. V tu chvíli do čítárny vkročil mladý muž v civilním oděvu, ale zjevně vojenského držení těla. Byl to Rodenstockův osobní tajemník Maier.

Rodenstock mu mlčky ukázal na volné křeslo vedle sebe, zavřel oči a vybídl tajemníka:

„Tak spusťte!“

Maier byl po cestě zřejmě hodně unaven. S požitkem klesl do měkkého křesla, pohodlně se opřel, ale vzápětí znovu napřímil záda a začal odříkávat své hlášení:

„Pochlubit se zatím není čím, pane továrníku. Přes veškeré naše snahy a přemlouvání rybáři rezolutně odmítali jakýkoli pokus odkoupit od nich těsto nebo věčný chléb, jak tomu říkají oni. Původně se s námi ani nehodlali bavit. Teprve když jsme každému nabídli tři tisíce marek, začali trochu váhat.“

„To je dobytek!“ zabručel Rodenstock.

„Ovšem nesouhlasili stejně. Nezbylo než zvýšit odstupné na pět tisíc ...“

„Loupežníci!“

„Pak konečně dva z nich souhlasili, Jmenují se tuším Fritz a Ludwig, příjmení zatím neznám.“

„Aha, tak dva se přece jen chytli!“

„Ano, a pak už celkem šlo dohodnout se i s ostatními. Brzy jsme vykoupili těsto od více než poloviny rodin a doufali jsme, že do večera budeme hotovi, jenže mezitím jsme přišli na okolnost, která mě přinutila další výkup zastavit, dokud od vás nedostanu další pokyny.“

Rodenstock zvedl ochablá víčka a malátně se zeptal:

„O jakou okolnost jde?“

„Celá naše operace měla smysl jedině za předpokladu, že se nám podaří vykoupit veškeré těsto, do posledního gramu. Jenže v průběhu dne se ukázalo, že právě ti dva první, Fritz a Ludwig, si část chleba ponechali, prý na semeno, jak tomu říkají oni.“

„Podvodníci!“

„Naštěstí se prorekli před sousedy, protože se jim chtěli pochlubit, jak se jim podařilo nákupčí ošidit. Rybáři, kteří nám prodali všechen chléb, byli samozřejmě otráveni, že se nezachovali stejně chytře jako Fritz s Ludwigem, a ze vzteku své zbývající sousedy udali našim lidem. Nejhorší na tom všem je, že přesné množství těsta, které tam mezi lidmi je, neznáme a nevíme, proto nemáme záruku, že se nám podaří vykoupit opravdu všechno, zvláště po lekci, kterou nám uštědřili ti

dva. Proto jsem další výkup věčného chleba prozatím zastavil. Ze stejného důvodu jsem zatím nezahájil plnění druhého úkolu, který se týká profesora Broiera.“

Rodenstockova tvář se ještě stále zdála ospalá a letargická, ale obočí už se sjíždělo ke kořeni nosu a stlačovalo kůži uprostřed čela do svislých vrásek. Maier už věděl, co taková změna v mimice jeho pána znamená, a narovnal se ještě prkenněji.

„To je šeredné,“ utrousil Rodenstock tiše, ale v jeho hlavě už zaznívalo vzdálené hromobití.

„Šeredné!“ opakoval nečekaně nahlas a jeho tvář zbrunátněla.

Aha, tak pán se taky umí nervovat a vztekat, pomyslel si zlomyslně Kriegman. Náhle se však napřímil, zvedl významně ukazovák a naklonil se k Rodenstockovi.

„Teď mě poslouvejte, pane, rád bych vám něco řekl.“

Továrníkovy oči už dávno nespaly, naopak dštily hromy a blesky. Bylo však vidět, že je připraven svého společníka pozorně vyslechnout.

„Krise, revoluce, války — to všechno jsou samozřejmě hrůzy,“ jal se Kriegman rozvíjet svůj projekt. „Ale to, co je strašné pro masu, může být pro prozíravé jednotlivce naopak užitečné. Moudrý člověk musí ze všeho na světě vytěžit nějaké výhody, dokonce i z války.“

To máš pravdu, zrovna ty si na válku rozhodně stěžovat nemůžeš, pomyslel si Rodenstock při pohledu na vyzáblého bankéře.

Ten jako by jeho myšlenku zaslechl.

„Třeba vy, Rodenstocku, jste za války rychle překoval rádlá v meče a tvrdě jste pracoval pro obranný průmysl.“

Rodenstock se zaškaredil. Byla to pravda. On sám si na válku taky nemohl stěžovat.

„Vy říkáte, že věčný chléb je bomba.“ Kriegman se zamyslel a pokračoval. „Na bombách, pokud je mi známo, už hodně lidí taky slušně vydělalo. Než se přivalí krize a revoluce, daly by se na věčném chlebu vy-třískat pěkné peníze. Ale nebudu dlouho chodit kolem horké kaše a řeknu vám to rovnou. Nač věčný chléb ničit? Raději s ním budeme obchodovat. Koupíme si od profesora Broiera patent na jeho výrobu, zaplatíme mu jakoukoli částku — na něco takového jsem ochoten obětovat veškerý kapitál své banky — ustavíme akciovou společnost pro domácí prodej i vývoz věčného chleba, a než se dostaví ty vaše otřesy, vyděláme miliardy. No a pak — po nás potopa. Naším odbytištěm bude celý svět. To už něco znamená! Protože my budeme mít monopol. To je přece pohádka, to je sen! Ne, věčný chléb není bomba. Chléb je chléb a ještě nás báječně nakrmí.“

„Ale mé podniky na výrobu zemědělských strojů ...“

„Ty jsou stejně odsouzeny k zániku. Věčný chléb prostě už existuje a vy ho nezničíte. Neřekl bych, že to byl jen Fritz a ten druhý, co si doma ukryli kousíček těsta jako hrášek. Z takového hrášku může za rok vyrůst třeba celá hora. A když získáme monopol, vyždímáme z něj hory zlata.“

„Zřejmě máte pravdu,“ pronesl zamyšleně Rodenstock. „Maieri, vy okamžitě vyrazíte k profesoru Broierovi. Nabídněte mu milión nebo dva — zkrátka kolik si řekne. Nezastavujte se před žádnou částkou!“

Maier vstal, uklonil se jen hlavou, ostře se otočil na podpatcích a odpochoval.

O několik dní později už podával Rodenstockovi s Kriegmanem další hlášení.

„Profesor rezolutně odmítá prodej svého vynálezu a jeho obchodní využití. Říká, že jeho celoživotním snem vždy bylo zbavit lidstvo hladu a že se rozhodl poskytnout věčný chléb zdarma všem, kdo ho potřebují.“

„Idealista!“ vyprskl opovržlivě Kriegman.

„Obyčejný blbec,“ opravil ho stručně Rodenstock. „Vyslovil jste částku, kterou mu za jeho vynález nabízíme?“

„Ano.“

„No a co?“

„Když jsem řekl milión, rozzuřil se. Tak jsem řekl pět... a on mě vyhodil. Já bych řekl, že není docela normální. Dokonce si svůj vynález nedal patentovat.“

„Cože, on si to nedal patentovat!“ zaječel Kriegman. „No tak to už se o něj vůbec nemusíme zajímat. Patent si přihlásíme sami. Seženeme nějakého chemika s dobrou hlavou, ale holou zadnicí, dáme mu pár tisícovek, ten se nám bude až do smrti klanět, ale hlavně zpracuje chemickou analýzu toho slavného chleba. Můžeme jeho složení trošičku pozměnit, nějak ho dochutit či co a bude to. To ani nestojí za řeč.“

„Jenže o chlebu už ví i leckdo jiný. Jistě nejste sám, komu táhnou hlavou takové geniální obchodnické projekty!“ popíchl ho ironicky Rodenstock.

Kriegman se zamyslel.

„Máte pravdu, musíme naše zlatonosné rýžoviště na ostrově Fér chránit,“ souhlasil bankéř. „Já si ale myslím, že při našich finančních možnostech a stycích to nebude takový problém.“

„Jiní také mají peníze a styky,“ nedal si pokoj Rodenstock.

„Ale co jiného chcete dělat? Tohle je nezbytné a rozhodne to o všem. Říkal jste to tak nějak, ne?“

Jiné východisko skutečně neexistovalo a Rodenstock byl nucen souhlasit. Ti dva se přestali hádat a společně promýšleli plán dalších akcí.

ZLATONOSNÁ RÝŽOVIŠTĚ

Fritz napěchovaný v módních přiléhavých šatech, které jeho mohutné, podsadité postavy vůbec neseseděly, právě přijel z města a chlubil se Ludwigovi svými nákupy. Malá světnice připomínala muzeum náhodně nahromaděných krámů. „Hele, posaď se třeba tady do toho křesla.“ Ludwig si nedůvěřivě prohlédl vysoké úzké křeslo se sametovým sedadlem, zhotovené z bílého leštěného kovu, a posadil se.

Fritz vzadu za opěradlem něčím zatočil a křeslo náhle sklouzlo dolů k zemi. Ludwig se polekaně chytil opěradel a

nemotorně zvedl nohy. Fritz, jeho žena i synek se rozesmáli.

„Pěkná věcička, co? Je to drahý, ale moc se mi to líbilo.“

Bylo to zubařské křeslo.

Ludwig se z něj s námahou vysoukal a pokračoval v prohlídce.

„A co máš tady? Nejsou to kulečnickové koule? Co s nimi budeš dělat?“

„Kluk si to vezme na hraní místo míče. Jsou takový pěkně hladký, to se mi na nich zamlouvalo. A teď podívej na tohle, to je tuba.“

A ukázal příteli velkou měděnou troubu.

„To je něco, vid! Leskne se to jako zlato. Mámě jsem taky leccos koupil — paraple, samet na šaty, liščí kožich ...“

Ludwig si se zájmem prohlédl tubu.

„Umíš na to hrát?“

„Naučím se to.“

„Ty jsi koupil tubu, ale já mám zase klavír. Holka na to bude hrát. To je mnohem lepší než nějaká trumpetka.“

„Klavír, klavír! Já mám na přístavišti onačejší věcičku. Já vám ještě všem vytřu zrak. Jen pojď, podíváme se.“

Ludwig přikývl a vyrazili k přístavišti, ale cestou se stále snažili jeden druhého trumfnout tím, co všechno už si nakoupili.

U přístaviště už se seběhlo plno rybářů. Rybolovu už dávno zanechali a od chvíle, kdy se jejich víska tak nečekaně stala zlatým dnem, změnili se všichni ve vychytralé šizouny. Fritz ovšem prokázal nejvíc mazanosti. První pochopil, že když má těsto takovou cenu, je lepší žít se rybami a na prodej pěstovat všechno těsto. Poslední dobou si své dodávky pro Rodenstockovy agenty nechával málem vyvažovat zlatem a zbohatl tak, že se mu nikdo ve vsi nemohl rovnat.

„Tak ukaž, co to máš,“ pobízeli ho sousedi, kteří si zvědavě a závistivě prohlíželi velkou bednu. Fritz za pomoci několika dobrovolných pomocníků bednu otevřel a vyvěkl z ní zbrusu nový motocykl s postranním vozíkem. To byla věc na ostrově vskutku nevidaná. Všichni jen obdivně zahučeli. A Fritz? Ten si byl vědom, že doopravdy všem vytřel zrak. Pobíhal kolem motocyklu, nalil do něj benzín, něco promazával, pak něčím kroutil.

„Kdy ses to stačil naučit? A teďka hned někam pojeděš?“

Motor se rozběhl. Fritz na stroj naskočil a vyrazil od přístaviště do kopce. Popojel pár kroků, ale v hlubokém písku se kola zabořila, motor párkrát otráveně zapráskal do výfuku a utichl. Diváci tenhle neúspěch komentovali potouchle ironickými poznámkami. Ať se Fritz snažil sebevíc, motor už k životu neprobudil.

„Nevadí, najmu si šoféra a ten mě bude vozit.“ A pomalu odtlačil motorku domů.

Ludwig se pomalu vlekl za ním s očima jako přikovanými k blýskavému stroji. Závist mu doslova rozleptávala srdce. Fritze teď nenáviděl. Právě toho Fritze, s nímž na moři tolikrát čelil smrtelnému nebezpečí.

Už je to jasné — Ludwig nebude mít klid, dokud si také neopatří takový motocykl. Jenže aby ho mohl mít, musí nejdřív někde sehnat slušný kousek těsta. Fritz doma ještě má. Však se tím chlubil. A Ludwig dobře ví, kde Fritz svůj poklad přechovává. Dnes večer se Fritz nejspíš zase namaže pod obraz a svalí se jako zabítý ... Dneska v noci...

Ludwig se nemohl noční tmy dočkat. Jakmile v oknech zhasla poslední světla, Ludwig se vydal k Fritzovu domu. Pes se rozštěkal, ale když poznal Ludwiga, zase utichl. Ten ještě chvíli počkal a pak opatrně vymáčkl sklo. Střepty se rozezvony jako na poplach, ale nikdo se nevzbudil. Ludwig se protáhl oknem do domu a po hmatu se kradl k novému dubovému příborníku, kde Fritz teď těsto přechovával.

Dvířka nečekaně skřípla a Ludwig strnul. V sousední místnosti se někdo neklidně převálil na posteli, až čela zavržala, něco zabručel, ale pak se znovu ozvalo hlasité chrápání. Ludwig vzal z příborníku nevelký džbán s drahocenným obsahem a pomalu se sunul k oknu. V té tmě však nešťastně zavadil o měděnou tubu a ta s hrozným rachotem spadla na podlahu. Fritz byl okamžitě vzhůru a vyřítil se z ložnice.

„Kdo je to tu?“

Ale to už na pozadí okna ozářeného měsícem spatřil obrys Ludwigovy figury.

Zloděj! blesko Fritzovi hlavou a zmocnil se ho zběsilý hněv. Horečně se rozhlédl a do oka mu padly lesklé kulečnickové koule, které ležely na stole. Fritz jednu z nich popadl a vzteky celý bez sebe jí mrštil přímo do vetřelcovy hlavy. Ludwig klesl jako podťatý a skácel se přes zubařské křeslo. To už se probudila i Fritzova žena a polekaně přiběhla s lucernou v ruce. Fritz si zloděje prohlédl.

„To je Ludwig!“ zvolal překvapeně a prohlížel si obrovskou ránu v přítelově hlavě. Koule se do ní zabořila s takovou silou, že z krvavé kaše trčela jen polovina a připomínala velkánské vypoulené oko.

Žena se rozplakala. Fritz na okamžik ztratil hlavu. Tak, a je z něj vrah! Co téct? Pak se ale rychle uklidnil.

„Neřvi,“ okřikl ženu. „Nic špatného jsem neudělal. Do baráku mi vlez lupič a nápad mě. Musel jsem se bránit. Takhle to každému musíš vykládat, rozumíš? A nic se mi nestane.“

Ludwigova smrt vzbudila po celé vesnici velký rozruch. Rybáři však stáli plně na Fritzově straně. Každý přece musí svůj majetek chránit. Fritze dokonce ani nikdo nezatl a vyšetřování bylo zastaveno. Život šel dál. Maier a jeho agenti úspěšně skupovali těsto. Museli si však pospišit a dokončit práci dřív, než se sem sjedou další překupníci. Několik podezřelých individuí už se po vesnici potulovalo. Maier jim nabídl velké peněžní částky a přetáhl je na svou stranu. Jen s jedním měl dosti dlouho problémy. Tenhle muž nechtěl o ničem vyjednávat a podplatit se taky nedal. Maier ho měl neustále pod dohledem. Překupníkovi už se podařilo získat asi sto gramů těsta a teď se snažil nepozorovaně zmizet i se svou kořistí. Jenže Maier ho všude následoval jako stín.

Jednou večer se setkali v dunách, kousek od starého, teď už opuštěného majáku.

„Vy mě sledujete?“ zeptal se neznámý. „Ano,“ přikývl Maier, „a budu vás pronásledovat až do chvíle, kdy přistoupíte na mé nabídky. Z ostrova vás ovšem nepustím a na pevninu nepřevezete ani gram těsta.“

Překupník však zřejmě měl pro strach uděláno. Opovržlivě se ušklíbl, sáhl do kapsy a utrousil:

„Chcete mi vyhrožovat? To bych vám neradil. Umím se o sebe postarat.“

Maier však už pochopil, k čemu se ten muž chystá, a vrhl se po něm. Překupník vytrhl z kapsy revolver, ale Maier ještě stihl obratně zbraň z útočnickovy ruky vykopnout. Strhla se nelitostná rvačka. Oba muži se váleli v písku a snažili se boj rozhodnout ve svůj prospěch. Maier byl o něco obratnější, překupník fyzicky zdatnější, takže šance na úspěch měli oba zhruba stejné. Maier však začal dříve podléhat únavě. Pak náhodou zahlédl kousek stranou odkopnutý revolver. Převalil se i se soupeřem tak, aby se ocitl těsně vedle zbraně. Překupník však zřejmě Maierův plán pochopil a sáhl po revolveru taky. V zoufalém zápase pod sebou oba muži vyhrabali dosti hlubokou jámu. Nakonec se Maierovi podařilo levičkou vypáčit protivníkovi hlavu dozadu a pravička konečně sevřela rukojeť revolveru. Soupeř ho však v poslední chvíli chytil za ozbrojenou paži. Maierovi nezbylo než se pokusit o nemožné — zkroutit ruku v zápěstním kloubu tak, že hlaveň mířila na překupnickovu hlavu, a stiskl spoušť. Dutě práskl výstřel tlumený dunami, příbojem a kvílením větru. Boj byl u konce a na ostrově byla znovu prolita lidská krev. Maier se rychle rozhlédl. Kolem bylo pusto a prázdno. Ani živáčka. Polekaně křičeli jen rackové, prolétávající nízko nad jedním živým a jedním mrtvým. Maier si mrtvolu naložil na záda, odnesl ji do věže majáku, vyvěkl překupníka až do horní místnosti a hodil ho do kouta, kde Hans kdysi ukrýval svůj poklad — věčný chléb.

Nejnebezpečnější sok už nebyl nebezpečný, ale mohli přijet jiní. Maier zatelefonoval Rodenstockovi, že je nezbytné podniknout nějaké další kroky, aby se výkup chleba urychlil.

Když to Rodenstock tlumočil Kriegmanovi, ten hned opáčil:

„Už jsem na to přišel. A jestli tenhle nový prostředek nevytřepe z těch lakotu rybářů poslední drobeček věčného chleba, můžete mi spílat do starých motovidel. Všechno nám rádi vydají sami a ještě si na tom namastíme kapsu.“

A ve vesnici jako mávnutím kouzelného proutku zavládl docela nový, marnivý život. Jedna za druhou připlouvaly do přístavu lodě naložené stavebním dřívím a obrovskými bednami. Kolem vesnice vyrostly jako houby po dešti narychlo stlučené baráky, na nichž se zanedlouho objevily pestrobarevné nápisy: Bar, Biograf, Taneční sál, zase Bar a zase Bar a na největší budově se skvěla obrovská písmena — Kasino. Život rybářů se proměnil v jeden velký svátek. Ženy vysedávaly v kině a opájely se filmy líčícími snad všechny pozemské slasti — ty vybíral Kriegman osobně — kdežto muži dnem i nocí trčeli po barech a v herně. Jed hráčské vášně spolehlivě zachvátil bezprostřední povahy prostých rybářů a ti ve hře ztráceli i poslední zbytky soudnosti.

Mnozí už přišli o veškerý majetek, získaný speculací s těstem, ale nezdolná touha hrát dál a získat prohrané peníze zpátky je nutila vyložit na stůl poslední trumfy, těsto, které se tu bralo na váhu jako zlato. Už nebyl daleko den, kdy bezuzdné hráčské opojení vymámí z rybářů poslední špetku pozeňnaného těsta, které až doposud každý chránil jako oko v hlavě.

Avšak Malérový plány se měly už zanedlouho naprosto nečekaně zhroutit.

Jednoho tmavého jarního večera ke starému opuštěnému majáku přišli tři mladí rybáři. Několik let pracovali v essenských továrnách, ale nezaměstnanost je donutila vrátit se do vesnice a znovu se věnovat rybaření.

„Pojďme třeba sem,“ řekl nejstarší z nich jménem Johann a ukázal do dveří vyvrácených větrem.

Všichni se nahnuli do majáku a vystoupili za Johannem do nejvyššího patra.

„Tady to smrdí nějakou zdechlinou, skrčil štitivě nos Oskar a rozhlédl se.

„Asi tu chcipla nějaká toulavá kočka,“ usoudil Robert. „Hned vám tu kočku ukážu,“ slíbil Johanu a škrtl sirkou.

Ve slabém chvějivém světle malého plamínku Johannovi přátelé spatřili rozkládající se mrtvolu člověka v městském oblečení, pohozenou na hromadě smetí.

Muži bezděky vykřikli.

„To je mrtvola jednoho z těch překupníků, kterého zabil Maier,“ řekl Johann. „Viděl jsem tu vraždu na vlastní oči. Ale o mrtvolu nejde. Když je o jednoho pacholka miň — žádná škoda. Chtěl jsem si s vámi promluvit o důležitějších věcech. Jdeme k moři, tady je k nevydržení.“ Vyšli tedy na pobřeží, posadili se do písku a Johann pokračoval. „Mrtvolu jste viděli. Už vás asi napadlo, že to není první ani poslední mrtvěj tady ve vsi. Kamarádi, uvažujte trochu, co se tu děje. Lidi dočista ztratili rozum. Všude vraždy, krádeže, chlast, hazard... Páni Maieři naše dědky dočista zničili a udělali z nich špinavý spekulanty a karbaníky.“

„Máš pravdu, tohle už musí jednou skončit,“ souhlasil Oskar.

„Samozřejmě,“ ujal se slova znovu Johann. „Ale jsou tu důležitější věci než tyhle zmatky. Těsto, který celej tenhle chaos vyvolalo. Proč sem přijeli páni Maieři a jejich pacholci? Proč naše rybáře ničeje, opíjeje a obehřává j v ruletě?“

„Aby z nich vyrazili věčnej chleba a nadělali na něm milióny,“ zahučel Robert.

„Přesně tak. Aby nadělali milióny na účet hladovejch pracujících, bych dodal já. A přitom kdyby chléb dostali do rukou pracujících, byla by to ohromná zbraň v boji proti kapitalistům.“

„Dobrý, rozumíme ti!“ ujistil ho Oskar a vstal.

„Musíme se těsta nějak zmocnit, sehnat ho co nejvíc, ale jak to udělat?“

„To je to,“ přikývl Johann. „Jsme moc chudý na to, abysme mohli Maierovi konkurovat.“

„A co kdybysme naše zkusili přemluvit, přesvědčit?“

„To nedokážeš. Je pozdě. Prachy a hazard udělaly svoje. Chlapi se z ty kocoviny hned tak nevzpamatujou.“

„A co kdybysme zkusili jim ho vyfouknout,“ navrhl Robert.

Johann pokrčil rameny.

„Pro dobrou věc by se dalo podniknout i tohle, ale kolik si myslíš, že toho najdem? Dědci se o ty své poklady zrovna třesou. Kvůli těstu by bratr dokázal zabít bratra. Něco už mě ale napadlo a možná že se to podaří. „Johann se otočil a zadíval se na cestu vedoucí do vesnice. Byla prázdná. „Za chvíli by sem měl přijít Maier. Dal jsem si tu s ním schůzku. Slíbil jsem mu, že dám dohromady bandu, která by rybáře obrala o poslední těsto. Že mu pomůžeme s jeho úkolem

skoncovat jednou ranou, místo aby těsto ždímal u rulety. Vypadá to, že mi Maier moc nevěří, ale ten plán se mu zamlouvám

„Takže ty bys chtěl sehnat od Maiera zbraně, s naší pomocí těsto dědkům ukrást a poslat ho nezaměstnaným, aby měl Maier vztek?“

„Přesně takhle to zrovna není,“ odpověděl Johann a znovu se podíval směrem k cestě. „Aha, už se blíží. Schovejte se v majáku a poslouchajte, o čem s ním budu mluvit. Možná mi budete muset pomoci.“

Oskar s Robertem zmizeli v majáku.

Johann si zapálil dýmku a rozvážně vypouštěje obláčky dýmu čekal, až k němu Maier dojde.

Za jeho zády už zaskřípaly kroky, ale mladý rybář se dál díval na moře s výrazem člověka zahloubaného do vlastních myšlenek.

„Buďte zdrav, Johanne! O čem to tu přemýšlíte?“ oslovil ho Maier.

Johann se pomalu zvedl.

„A, pan spekulant! Brejden!“

Maier překvapeně trhl hlavou a zachmuřil se. Takovéhle uvítání se mu nezamlouvalo.

Jak hrubí jsou to lidé! pomyslel si a přivětivě se otázel:

„Tak jak vypadají naše záležitosti?“

„Skvěle,“ odpověděl Johann. „Mrtvola spekulanta, co jste ho tu oddělal, už je pěkně proleželá.“

„Mrtvola? Spekulanta? Kterého jsem ... oddělal?! O čem to mluvíte, mládenče?“

„No o tom chlápku v majáku,“ ukázal Johann za sebe. „O mrtvole, co tam hnije. Nezatloukejte, Maiere. Byl jsem svědkem ty vraždy. Vy jste mě neviděl, ale já vás viděl dobře. Náhodou jsem tehdy chodil dunama.“

„To má být past?“ zeptal se Maier a cítil, jak mu stydne krev. „Vydírání? A kolik byste si tak představoval, aby se vám lépe mlčelo?“

„Sláva, konečně vám to došlo. Ale budu toho chtít hodně, pane vrah. Za první mi budete muset odevzdat všechno těsto, který jste tu nahrabal, do posledního kousičku. A aby vám nic nezůstalo za nehtama, osobně si vás ve vašem bytě prohledám.“

„To je ... to je drzost...“

„Za druhý,“ pokračoval Johann, aniž Maierovi věnoval sebemenší pozornost, „okamžitě pozavíráte všechny ty svoje bohuľibý podniky. Za třetí vrátíte rybářům všechny peníze, o který jste je připravil. A za čtvrtý odsud okamžitě potáhnete ke všem čertům i s celou tou svou pakáží. Na rozmyšlenou vám dávám tři vteřiny.“

Maier byl jako bývalý voják muž činu. K tomu, aby se na Johanna vrhl a srazil ho do pisku, ani ty tři vteřiny nepotřeboval. Jakmile byl Johann na zemi, Maier se pokusil rychle zmizet. Johann se však rychle vzpamatoval a vleže ještě stačil nastavit unikajícímu nohu. Maier upadl a Johann po něm hbitě skočil. Maier se zoufale snažil vyprostit z rybářova sevření, jenže tomu už na pomoc spěchali Oskar s Robertem.

Jakmile je Maier spatřil, zaskřípěl v beznadějném vzteku zuby.

„Vzdávám se,“ dostal ze sebe chraptivě. „A vy má pusťte, nebo mi zlámete ruku, aby vás čert vzal.“

„Oskare, prohledej ho!“

Oskar vytáhl z Malérových kapes dva revoly.

„Ale, ale, celý dělostřelectvo! Jinak nemá v kapsách nic, Oskare? Tak, a teď můžeme pána konečně pustit. Všechno má svůj čas. Přijímáte naše podmínky, nebo se radší uložíte vedle svého váženého konkurenta nahore v majáku?“ zeptal se Johann. „Při.. jímám,“ vydechl zajikavě Maier. „Tak jdeme k vám“ Maier se v doprovodu tří mladých rybářů vlekl po

cestě k vesnici. Bydlel sám v malém domku hned na kraji. Johann a jeho pomocníci všechno pečlivě prohledali a vzali si vše, na čem se s Maierem dohodli — tedy těsto a peníze.

Když konečně odešli (předtím ovšem Maierovi slíbili, že ho doprovodí na parník), bylo už hodně dlouho po půlnoci.

Maier se vysíleně zhroutil na stůl a proseděl tak několik minut. Pak najednou prudce zvedl hlavu, praštil pěstí do stolu a zařval:

„Takhle se nechat napálit!“

Jakmile se trochu uklidnil a vzhopil, začal sestavovat telegram pro Rodenstocka. Nic se mu nedařilo. Náhle někdo zaklepal na dveře.

Že by znovu ti lupiči? pomyslel si.

„Kdo je?“

„Máte tu spěšný telegram“

Maier se přesvědčil, jestli je za dveřmi opravdu listonoš, pak teprve otevřel, převzal telegram a roztrhl ho. Byl od Rodenstocka.

„Hernu a ostatní zábavní podniky likvidovat stop vše ukončit stop odcestujte okamžitě stop.“

Maier si marně lámal hlavu, co je důvodem tak zvláštních pokynů, ale tenhle telegram mu přišel velmi vhod. Ted' může splnit Johannovy požadavky a přitom nebude poškozovat zájmy svých chleboďárců.

Brzy ráno se Maier pustil do práce.

Veselé osvětlení v barech zhaslo, kino a tančírna zavřely, prázdná budova herny ponuře mlčela. Rybáři, kteří najednou přišli o všechny radovánky, si to nechtěli nechat líbit a div Maiera nezmlátili. Pokoušeli se dokonce budovu kasina obsadit, ale když se dostali dovnitř, ukázalo se, že srdce herny, velká ruleta, už v noci zmizela a teď byla uložena hluboko v podpalubí parníku. Náladu jim poněkud zvedlo jen to, že jim Johann vrátil peníze, které v herně prohráli. Všichni po vsi bloumali jako po těžkém flámu, tiší a zachmuření. Výtržnosti, rvačky, pitky a krádeže poznenáhlu ustaly. Lidé bez cíle bloudili po vesnici, upírali jeden na druhého tupý, nepřítomný pohled a nikdo z nich nevěděl, co dělat a o

čem mluvit. Občas někdo ožil a pokusil se vzpomínat na veselé pološilené noci. Takové rozhovory však rychle vážly, oči znovu hasly a čelisti se otevíraly k těžkému křečovitému zívnutí. Na práci nikdo nemyslel. Všichni očekávali, že znovu vypukne zlatá horečka, spekulace, hráčské opojení a prostopášnictví. Plynul však den za dnem a vše zůstávalo při starém. Nad vesnicí se proháněl veselý jarní větřík a provětrával zakalené rybářské hlavy.

Po příjezdu do Berlína Maier okamžitě zjistil velkou novinu. Chemik, kterého najal Kriegman, dokázal určit složení věčného chleba a uměle těsto připravit.

„Teď už nepotřebujeme ani Broiera, ani rybáře,“ konstatoval spokojeně Rodenstock. „Budeme věčný chléb vyrábět sami.“

„A konkurence se taky bát nemusíme,“ dodal Kriegman. „Jen ať si ho po gramech nakupuje a pěstuje. My ho budeme vyrábět na tuny a konkurenci vyřídíme.“

Akciová společnost pro prodej a export věčného chleba zahájila první operace.

BOJ POKRAČUJE

Největší němečtí kapitalisté spojili své síly a peníze, aby celou akci dotáhli do konce. Celá zeměkoule byla polepena plakáty nové společnosti:

Kupujte VĚČNÝ CHLÉB Je chutný a výživný!

Jeden kilogram stačí člověku k obživě na celý život!

V reklamním textu chybělo jen jedno — upozornění na cenu nového výrobku. Rodenstock s Kriegmanem se o cenu chleba dlouho dohadovali. Kriegman trval na tom, aby se zpočátku těsto prodávalo hodně drahé a mohli si ho dovolit jen bohatí.

„Sebereme smetanu, a pak teprve věčný chléb pustíme na trh pro masovou spotřebu a za nižší ceny.“

Rodenstockovi se to nezamlouvalo.

„Nezapomínejte na to, že po čase se každý kilogram chleba promění ve dva. Chlebem se začne spekulovat. Přece kupující nemůžeme nutit, aby se zavázali, že ho nebudou dál prodávat. Musíme celou operaci provést co nejrychleji, aby se nám náklady vrátily s pořádnými zisky dřív, než spekulanti využijí už prodaného těsta k tlaku na snížení ceny.“

Cenu bylo opravdu třeba už brzy značně snížit, ovšem z jiného důvodu, než továrník předpokládal: boháči se k věčnému chlebu chovali dost skepticky. Nechtěli se vzdát pikantních lahůdek vybrané aristokratické kuchyně a místo toho se posadit k „hrnci huspe-niny“, která v nich vyvolávala štitivý odpor.

Zato chudáci se po poklesu cen na těsto lačně vrhli.

Agenti společnosti šmejdili i po nejzapadlejších koutech světa. Tisíce brožur, reklamních filmů a profesionálních agitátorů seznamovaly obyvatelstvo s výhodností a nenahraditelnými kvalitami nového pokrmu. Obchody šly skvěle. Již zanedlouho po začátku celé kampaně se však kolem chleba rozhořel velký boj.

Tentokrát ho zahájil profesor Broier. Když zjistil, že akciová společnost jeho vynález ve velkém prodává, rozeslal redakcím velkých světových listů dopis, ve kterém proti takovému zneužití jeho objevu rozhořčeně protestoval. Trval na tom, aby německá vláda činnost společnosti zakázala.

„Neobtěžoval jsem čtyřicet let života na to, aby na mém vynálezu nestydatě zbohatla hrstka spekulantů,“ napsal profesor. „Proti něčemu takovému se musím rozhodně postavit. Ale ještě rozhodněji se musím postavit proti tomu, aby se můj objev dostal do obchodní sítě dřív, než dokončím všechny své pokusy. To, čeho jsme v současné době svědky, je nejen opovržením porušením autorských nároků a práv, ale také vážnou hrozbou pro celou naši společnost, protože vlastnosti věčného chleba jakožto nového potravinářského výrobku ještě nejsou definitivně prozkoumány.“

„Chce naše zákazníci strašit,“ mávl rukou Kriegman, když si otevřený dopis přečetl. „Zbytečně se snaží. Máme tu několik kvalifikovaných lékařských dobro-zdání o naprosté neškodnosti těsta i povolení lékařské rady. Všichni, kdož jedí náš věčný chléb, se těší báječnému zdraví, blahorečí nám a jsou pro nás tou nejlepší reklamou. Kdepak, pane profesore, přišel jste pozdě a teď už nám náš obchodní úspěch nepřekážíte!“

Na veřejnost však profesorův dopis udělal velký dojem. Strhly se vášnivé diskuse a polemiky. Vláda pochopila, že jednala unáhleně, když akciové společnosti tak rychle poskytla možnost obchodovat věčným chlebem. Jakmile společnost vrhla těsto na trh, okamžitě se začaly pronikavě měnit všechny ceny. Celý obchodní a průmyslový svět se zmítal jako v horečce. Věčný chléb byl pro hospodářství země, ale vlastně celého světa, příliš velkým soustem. Takový artikel nesměl zůstat v soukromých rukou.

Vládní listy všemožně dokazovaly nutnost vyhlášení státního monopolu na výrobu věčného chleba.

Dělnické noviny s takovým řešením nesouhlasily. Odvolávaly se na přání objevitele a trvaly na tom, aby se těsto stalo veřejným majetkem, který se bude rozdělovat zdarma.

Zatímco na novinových stránkách zuřily podobné spory, život v rybářské vesnici běžel dál.

Jednoho časného jarního rána rybáře zaskočila zvláštní podívaná. Ulicí běžel prostovlasý profesor Broier, který mířil k novému Hansovu domku. Děda Hans právě vstal a ve společnosti své hospodyně vychutnával aroma voňavé kávy se smetanou. Sotva zahlédl profesora, ze starého zvyku uctivě povstal, ukázal na pohodlné křeslo vedle sebe a vybídl hosta:

„Raďte se posadit, pane profesore. Nedal byste si taky kafičko?“

Profesor vyčerpaně klesl do křesla. Byl tak unavený rychlým během, že ze sebe nedokázal vypravit ani slovo, a tak jen zakroutil hlavou. Teprve když se trochu vydýchal, řekl Hansovi:

„Poslyšte, Hansi, máte ještě nějaké těsto — myslím z toho, co jsem vám věnoval.“

Hans zpozorněl.

„Ne, pane profesore. Jsem velkej hříšník. Slabej člověk. Všichni kolem prodávali, tak jsem taky prodával.“

A zbytek jsem prohrál v ruletě.“

Profesor starci přísně pohlédl do očí. Ten nevydržel a uhnul pohledem stranou:

„Mluvíte pravdu, Hansi?“

„Svatou pravdu!“

Profesor vstal.

„Nevěřím vám, Hansi. Jednou už jste mě oklamal a slovo jste porušil.“

„Jsem dědek hříšná, pane profesore.“

Broier dopáleně mávl rukou.

„Tohle pokání si můžete strčit za klobouk. Jestlipak víte, Hansi, co jste udělal! Svou neodpovědnosti jste napáchal hodně zla a ještě víc ho napácháte. Pozorně mě poslouchajte. Při jednom z posledních pokusů jsem se přesvědčil, že trvale se těsto jíst nedá. Pes, který ho začal jíst týden před vámi, najednou ve strašných bolestech pošel. Pokud ml těsto okamžitě do posledního drobečku nevrátíte, stihne vás stejně strašná smrt. Zčernáte, zkroutí vás křeče a od úst vám bude stříkat pěna jako šílenci. A zemřete.“

Hans zbledl a posunul se na samý krajíček křesla. Smrt! Už dávno na ni nemyslel a opájel se sytou a klidnou existencí. Umřít, a teď?! Nepít kávu se smetanou, opustit tato měkká křesla a prachové peřiny? Ne, to by bylo příliš hrozné.

Pohlédl na profesora a v očích mu náhle zaplály potutelné ohníčky.

„A co vy, pane profesore? Vy jste říkal, že jste to těsto taky jed ... Takže vy taky umřete?“

Broier se zarazil, ale okamžitě se vzpamatoval.

„Ano, i to se může stát. Já už jsem si ovšem vzal protijed.“

„No tak to ho mně jistě taky neodmítnete.“

„Odmítnu,“ usadil ho rozzlobeně profesor. „Bude to sice zločin, ale vám protijed nedám. Za své viny jste se potrestal sám. Pokud chcete žít, okamžitě mi všechno těsto vraťte.“

Hans se uklidnil.

„Když je to tak, nedá se nic dělat. Kdo by chtěl zbytečně natáhnout bačkory. Hned jsem zpátky, pane profesore.“ Hans odešel do vedlejší místnosti, zavřel za sebou dveře, dlouho se nevracel, ale nakonec přece jen přišel i s nádobou. S těžkým povzdechem podal těsto profesorovi.

Broier pohlédl na malou kovovou nádobku.

„To je všechno?“

„Snad si nemyslíte, že bych vás zase chtěl napálit, pane...“ „No dobře. Jestli jste mě zase oklamal, tím hůř pro vás.“

„A co protijed, pane profesore?“ „Ten vám přinesu, nedělejte si starosti.“ Když Broier domek opustil, Hans spokojeně zaržal veselým stařeckým smíchem, otočil se ke své hospodyni a řekl jí:

„Já jsem si malej kousíček zase nechal. Úplně malílnkej. Ale řek bych, že profesor taky chytračí. V tom nebude otrava, potřebuje těsto kvůli něčemu jinému.“

Před Hansovým domkem se už seběhli rybáři, aby ze starcových úst vyslechli nejnovější zprávy. Jenže nejnovější zprávy jim oznámil osobně profesor. Řekl jim všem totéž co před chvílí dědovi Hansovi. Ujist'oval je, že pokud nedostanou protijed, do týdne všichni zemřou. Protijed jim ovšem vydá jen výměnou za těsto. Rybáři poslouchali — jedni s údivem, druzí zděšeně. Všichni však svorně tvrdili, že těsta už nemají, ani co by se za nehet vešlo. Všechno to prospekulovali a prohráli.

Profesor na ně křičel, zstrašoval je, dupal, ale nic nepomáhalo. Těsto nemají, ale protijed by chtěli a on jim ho dát musí. Jen tři lidé slíbili, že těsto vrátí. Ostatní se však tvářili nepřátelsky.

„Slíbili, že nás podělíš všechny, a teď bys nám urval od huby poslední!“ „Když jsi nás otrávil, tak nás koukej vyléčit!“ ozývalo se výhružně.

„Pochopte, vy nešťastníci, že je mi vás líto a mám o vás strach ...“

„To vidíme, jak je ti nás líto ...“

„Vždyť vy si neumíte představit, jaké neštěstí a jaká hrůza vás čeká.“

Když profesor vyčerpal veškeré zásoby argumentů, zničeně se posadil na schůdky před Hansovými dveřmi a zabořil hlavu do dlaní.

„Taková hrůza, taková hrůza!“ opakoval si tiše sám pro sebe a pokyvoval hlavou. Některým rybářům se ho zželelo.

„Tak mu každej kousek dáme, aby se tak netrápil.“ Broier to zaslechl. Zvedl hlavu a prohlásil: „Všechno, nebo nic! Kousky to nespraví.“ „Tomuhle právě nerozumím, vystoupil do popředí starý rybář. „Proč by to mělo bejt tak, že když ti dáme všechno, tak neumřeme, a když si něco necháme, tak jo.“

„Když mi nevrátíte všechno, nedám vám protijed.“ Nálada v davu se znovu pronikavě změnila. „Když nám ho nedáš, tak se na onen svět vypravíš dřív než my. Hned ho sem dej!“

Dav se kolem Broiera sevřel, uchopil ho v podpaždí a jako zajatce vlekl k jeho domu. Profesor bezmocně visel v silných rybářských pažích a jako smyslů zbavený opakoval:

„Taková hrůza ...! Takové neštěstí...!“ Když se dostal domů, vratkým krokem odvrávorl do laboratoře a přinesl odtud velkou láhev s čirou tekutinou.

„Tady máte, každý vypije jeden doušek. A odnese to taky Hansovi. A každému, kdo těsto jedl.“

Rybáři odešli a po cestě si lámali hlavu nad podivným profesorovým chováním.

„Ten chlap se asi zbláznil.“

„To je jednoduchý. Vždycky byl tak trochu praštěnej.“

Profesor už mezitím seděl v pracovně a třesoucí se rukou napsal telegram, který hodlal odeslat na adresu známého poslance:

„Oznamte vládě aby okamžitě zajistila a zničila veškeré zásoby věcného chleba stop oznamte to i do zahraničí stop v

případe nesplnění masové otravy stop Broier stop.“

Protože monopolu na výrobu věčného chleba se mezitím skutečně ujal stát, musela se na posouzení Broierova telegramu sejít mimořádná schůze vlády. Aby nedošlo k panice, byl text telegramu prohlášen za přísně tajný. Ministr financí vkládal do těsta velké naděje, protože chtěl s jeho pomocí vylepšit finanční bilanci státu a upevnit kurs marky, proto ostatní členy kabinetu usilovně přemlouval, aby na nějaký telegram nebrali ohled.

„To bude bud! mazaný uskok toho vynálezce, nespokojeného s tím, že se nedočkal pověsti dobrodince lidstva, anebo ještě spíš blouznění šilencovo. Naši nejlepší odborníci podrobili věčný chléb detailní analýze a neshledali na něm nic, co by člověku mohlo škodit.“

Zasedání vlády bylo velmi bouřlivé. Všichni souhlasili jen v jednom: že by nebylo dobré spěchat s rozkazem zničit těsto, dokud celá záležitost nebude řádně prozkoumána a zhodnocena. Ministru zdravotnictví vláda uložila, aby věčný chléb dal podrobit ještě jedné odborné expertize, která by se zároveň dotkla i jeho konzumentů. Dále vláda rozhodla, že vyšle k profesorovi Broierovi dva vědce — jednoho psychiatra a jednoho profesora chemie, kteří jsou profesorovými osobními přáteli a kteří budou mít za úkol pod pláštěm přátelské návštěvy zjistit, jak je na tom Broier se zdravím, a zároveň se z něho pokusí vymámit informace, jaké nebezpečí může hrozit lidem, kteří se živí jeho těstem.

O několik dní později lékaři, které vláda požádala o opakované odborné dobrozdání, předložili závěrečnou zprávu: Říkalo se v ní, že i druhá kontrola věčného chleba přinesla totožné výsledky jako první. Chléb je výživný, bohatý na vitamíny a navíc je tak lehce stravitelný, že je vhodný i jako základní potravina pro pacienty s nemocemi žaludku a zažívacího traktu, a použitelný dokonce jako doplňková strava k mateřskému mléku pro nejmenší kojence, protože je naprosto neškodný. Všichni, kdo těsto jedí, se cítí báječně. Lidé trpící chudokrevností či podvýživou se velice rychle vzchopili a dnes jsou v pořádku. Také stav tuberkulózních pacientů se po přechodu na tento typ stravy pronikavě zlepšil.

Sotva tuto zprávu vyslechl ministr obchodu, ulehčeně si oddechl.

„Abych pravdu řekl, také jsem ze zvědavosti a z titulu svých služebních povinností kousíček toho zatroleného těsta snědl. Když jsem si telegram přečetl, měl jsem po celou dobu pocit, že se mi v žaludku z těch žabích jiker líhnou žáby.“

Zanedlouho se vrátili i oba profesori vyslaní na ostrov Fér.

Ti oznámili, že Broiera našli ve velmi politováníhodném duševním stavu.

„O nějaké psychóze bych zatím mluvit nechtěl,“ soudil psychiatr, „ale stav nervové soustavy našeho váženého kolegy je velmi neutěšený. Nápadné jsou zejména překotné změny nálad, typické pro silnou neurastenii. Naprostá skleslost se náhle promění málem v euforii. Rozhodně se nedá říci, že by nás uvítal právě přátelsky. Sdílet nám něco konkrétnějšího o svých obavách jednoduše odmítl, jen řekl: Sami jste si to navařili, tak si to taky sami vylizujte. Já jsem svou povinnost splnil a na nebezpečí upozornil. Teď už se můžete zachovat, jak se vám zlíbí, ale odpovědnost za následky poneseš sám.“

Hlášení obou vědců ministry přece jen zarazilo. Kdyby tu alespoň nebyl ten státní monopol! Ale může na sebe vláda brát odpovědnost za nějaké neznámé nebezpečí ...? Nakonec však zvítězily pragmatické zájmy. Vláda rozhodla, že Broierův telegram nebude brát na vědomí.

Kriegman, kterému se podařilo vyčenichat obsah telegramu, Rodenstockovi řekl:

„Vláda nám bere chléb. Ale nevádí, kapitál se nám vrátil, i když zisky nebyly takové, jaké jsme očekávali. A i kdyby kolem těsta vznikly nějaké nepříjemnosti, nás už to bolet nebude.“

NEPOTŘEBNÉ BOHATSTVÍ

Jaro Hansovi přineslo nepříjemné překvapení — jeho hospodyně ho opustila a provdala se za rybáře ze sousední vesnice. Pro starce bylo těžké znovu si zvykat na staromládenecký život — zase musel sám uklízet, vařit i prát. Chodil po vesnici a lákal k sobě do služby vdovy a osiřelé dívky, ale nikomu se nechtělo. Ženy stejně jako muži práci odvykli. Přes spoušť, jakou ve všech domácnostech způsobily bary a herna, na tom ještě nikdo nebyl tak špatně, aby musel jít pracovat na jiného. A tak se děda Hans musel se svým trudným údělem smířit. Aby si nemusel vařit, začal se znovu živit těstem, které až do té doby pěstoval jen na prodej.

Jednoho teplého jarního rána otevřel kredenc, aby se z hrnku najedl. K jeho velkému údivu těsto vyskočilo víc než obvykle — už se přelévало přes okraj nádoby, přestože normálně se až nahoru nikdy nedostalo. Hans se rozběhl do sklepa, kde měl uložené zásoby určené na prodej. Ty se ovšem chovaly normálně a téměř nepřibývaly.

Dědu to překvapilo, ale měl z toho radost. Vypadá to, že to v teple rychle kyne, řekl si, půlku obsahu si přesypal na talíř a s chutí se najedl. Poseděl na sluníčku, vykouřil jednu dýmku a v poledne si šel na chvíli lehnout. Když se po dvou hodinách probudil, znovu nahlédl do kredence. Hrnec byl plný po okraj. Tomu říká rychlost! Ted! kdyby tak přijeli překupníci, to by se obchody hejbaly! táhlo mu hlavou, jak tak trpce uvažoval o prudkém ochabnutí obchodu s těstem. Večer zašel do rodiny rybáře, který měl velkou rodinu. Poklábosil s pánem domu o všem možném, a jen tak mezi řečí se zeptal: „Nepotřeboval bys nějaký těsto?“ Rybář neurčitě pokrčil rameny: „My si skoro vystačíme s tím, co máme. Ale tak kilo bych možná vzal.“ „A kolik dáš?“ „Pár marek bych obětoval.“

Hans se div neurazil. Prohodil ještě pár slov o tom, že letos to jaro přišlo hodně brzy, rozloučil se a odešel.

„Pár marek!“ prskal si cestou domů pod nos. „Lidi platili tisícovky — a on řekne pár marek. Kdoví, kam všichni ti z města odtáhli. Člověk se v městskech nevyzná. Jednou by mu div ruce neutrhali, a pak se zase neukážou celý měsíce ...“

Nezdar dědu roztrpčil natolik, že si šel brzy lehnout.

Když ráno vstal a otevřel dvířka kredence, bezděky uskočil překvapením. Těsta tentokrát přeteklo z hrnku tolik, že zaplnilo celou polici.

„To se to hrne!“ zvolal stařec. „Asi mi opravdu nezbude než to nechávat po dvou markách.“

Obešel celou vesnici a nabízel těsto, komu se dalo. Ale odpověď ho čekala všude stejná:

„Máme dost.“

Za několik dní už měli těsta všichni plné zuby. Pár nečekaně studených dnů sice bujení zásob trochu přibrzdilo, ale každá rodina měla přinejmenším tolik, aby nemusela jíst vůbec nic jiného.

Hans se znovu nápadně správil. Kdyby neměl tolik starostí, byl by zřejmě ještě tlustší. Trápilo ho vědomí, že takové bohatství nemůže nijak uplatnit. Myšlenku, že by snad přebytky mohl vyhodit, si prostě nepřipouštěl, a tak ho polykal sám, s chorobnou stařeckou žravostí, která se v něm náhle probudila. Nakonec si uvědomil, že takové množství pořád jíst nemůže. Nohy napuchlé jako klády už za sebou sotva vlácel. Trápila ho dýchavičnost. S největšími obtížemi se doplahočil k sousedovu domu. Otec se dvěma dětmi seděl před brankou, matka vyhlížela z otevřeného okna.

„Dobře den,“ pozdravil co nejuctivěji Hans. „Nějak se doma sám nudím. Nechtěli byste ke mně zajít na návštěvu a dát si trochu těsta?“

Rybář pohledem změřil vzdálenost mezi domy. Mohlo to být nanejvýš třicet kroků.

„Je to hrozná dálka,“ utrousil apaticky.

„Ale jakýpak daleko! Já to taky došel, a to jsem starší než ty!“

„Opravdu ne, děkujeme, a taky už jsme najedený. Já dneska seděl u stolu už aspoň pětkrát.“

„Škoda.“

A Hans se ztěžka posadil na lavičku vedle rybáře a upřímně se přiznal:

„Já vás vlastně nezvu na návštěvu, spíš bych potřeboval pomoc. Těsto mí roste hrozně rychle, už mám tři poličky v kredenci úplně plné. Cpu se, cpu, a stejně je to málo. Nemohli byste mi trošičku vypomocť?“ Rybářově ženě jako by se starého Hanse zželelo.

„Měli bysme pro toho chudáka něco udělat,“ křikla na muže, „takový neštěstí může postihnout každého. Nás je v domě hodně, zatím si s tím poradíme, ale on je sám, a starý.“

„No tak si běž,“ vyběhl ji lhostejně rybář, „mně se nechce, jsem hrozně líný.“

A rybářova žena se s Hansem vydala do jeho domku. Stařec jí nepřestával blahorečit.

„Nechte být, dluhy se mají vracet. Když jsme kdysi svoje neměli, tak jste se nad naší bídou slitoval a nechal jste nám se slušnou slevou.“

„Ale no to se rozumí,“ přikývl horlivě Hans, „lidi si přece máj pomáhat. Jen si dejte, ať slouží.“

Žena si nabrala jednu lžici a s velkým přemáháním ji do sebe nasoukala.

„Moc vám děkuju, že starýho dědka nenecháte na holičkách. Zkuste to, ještě kousek.“

Žena donesla k ústům druhou lžici, ale najednou ji rychle odložila a tiše, snad až trochu polekaně řekla:

Nejde to, žaludek se mi obrací, jen se na to podívám

„Aspoň jedno malinký soustíčko, přece nebudete taková necita, když vás starý dědek nad hrobem tolik prosí.“

Hans žadonil, jako by umíral hladu a žebрал o almužnu.

„Přece vám říkám, že už to nemůžu ani vidět, tak mě nechte na pokoji!“ odbyla ho tentokrát hrubě rybářka. „Skutečně to nejde.“

A odešla.

Hans se na prahu ještě dlouho ukláněl a mumlal:

„No ovšem, nutit nikoho nemůžu. Ale stejně vám děkuju.“

V noci nemohl spát. V duchu si pořád počítal, kolik by vydělal peněz, kdyby mohl prodávat kilo po tisícovce. Usnul až k ránu, ale brzy ho vzbudil praskot v sousední místnosti. Hans vyskočil z postele a rozhlédl se po bytě. V kalném předjitřním šeru zjistil, že se těsto v kredenci rozrostlo, vyvrátilo dvířka a vyteklo na podlahu.

Zmocnila se ho hrůza. Dnes poprvé se přinutil přemýšlet o nebezpečí, jaké se v těstu skrývá.

Co se mnou bude? pomyslel si zděšeně. To těsto mě nakonec vyžene z baráku!

Už neusnul. Neustále ho pronásledovala představa, že těsto se jako šedý had plazí k posteli a škrť ho ... Brzy ráno se vypravil k cestě vedoucí napříč ostrovem, po které tu a tam přicházeli nezaměstnaní, tuláci a žebráci.

Povedlo se mu chytit tu tři statné, řádně vyhladovělé mladíky, kterým slíbil, že je pořádně nakrmí.

Mládenci zřejmě těsto ještě nikdy nejedli, takže se na nabídnutý pokrm tvářili trochu nedůvěřivě. Když si však Hans nabral první, zkusili to také, těsto jim zachutnalo a oni se na ně družně vrhli. Zrovna jim tálo v ústech a sníst se ho dalo hodně, aniž nějak tížilo v žaludku. Žaludky měli velké a chuť k jídlu ještě větší. Během nějakých dvaceti minut hosté vyprázdnili dvě poličky.

Hansovi se ulevilo.

„Tak co? Bylo to dobré?“

„Šlo to!“ odpověděli pocestní a sytě mastné oči malátně mžouraly.

„To bych prosil. Já jsem starý dobrák, sám jsem taky bejval hladověj, tak vím, co to je. Bližnímu se má pomáhat. Žiju tu sám a mám dost, tak proč bych nenakrmil hladového.“

„Děkujem.“

„Není zač. A přijďte zas. Když budete chtít, můžete ke mně chodit každý den. A klidně si přiveďte kamarády. Jsem starý dobrák, nakrmím každého.“

„Děkujeme, rádi se stavíme.“

Mládenci odešli a Hans byl rázem ještě veselejší.

„No vída, tohle už je lepší.“

Těsto už mu nepřipomínalo strašlivého hada, který se souká z kredence a chce ho spolknout.

„Takovíhle chasníci sami spolknou každého hada na světě!“

Příští ráno je netrpělivě vyhlížel, ale ti tři nepřišli. Den byl příjemně teplý. Těsto znovu zaplnilo všechny tři police a

vyteklo na podlahu. V noci starce opět pro-následovaly zlé vidiny. Zdálo se mu, že se na něj těsto valí, zvedá se výš a výš a vztahuje k němu šedé ruce ... Budil se zbrocený potem. Konečně usnul tvrdě a asi spal hodně dlouho. Vzbudilo ho čísi volání: „Hej, hospodáři!“

Hans otevřel oči a uvědomil si, že slunce už asi bude hodně vysoko. Šel k oknu a otevřel ho. U okna stála trojice mužů. Dva z nich znal — byli to nezaměstnaní, které předešlým krmil těstem. Třetí byl žebrák v záplatovaných hadrech.

Hans se upřímně zaradoval, když je spatřil, a honem chvátil ke dveřím.

„Jen pojdte dál! Asi máte hlad, co? Čekal jsem vás včera celý den, nachystal jsem výborný těstíčko.“

Ale hosté se tentokrát do domu nehrnuli. Jeden z nezaměstnaných se věcně zeptal:

„Potřebujete zlikvidovat nějaký těsto?“

Hanse tahle otázka trochu zarazila, ale on se stále stejnou pohostinností opakoval:

„Pojďte dál.“

„No a na jaký se domluvíme ceně?“ zeptal se týmž věcným tónem mládenec. Hans užasle vyvalil oči.

„O čem to mluvíš? Krmím vás přece zadarmo!“

„To by tak ještě scházelo, abys po nás chtěl peníze! Já se ptám, kolik zaplatíš, když to těsto sníme.“

„Já — a vám? Za to, že vám dám najíst? Kdo to kdy

viděl? „

„Viděl neviděl, zadarmo nežereme. Když nechcete platit, nemusíte. Najdeme si práci jinde.“

„Copak to je nějaká práce...? Ale počkejte, kam byste chodili!“ polekal se Hans. „Nějakej ten krejcar bych vám snad dát mohl.“

„Kolik?“

„Dvacet feniků.“

„To je málo. U nás ve vesnici se platí dvě marky od kila. A jdeme na dračku. Člověk se nají, co srdce ráčí.“

Hansovi se zatmělo před očima. Tak on má platit za to, že někdo jí jeho těsto. Přesně to těsto, které prodával ještě nedávno po tisícovce za kilo, někdy i draž. Buď se mi ti lidé vysmívají, nebo se zbláznili... „Tak to ne, já platit nebudu. Když nechcete vy, najdou se jiný.“

„Nenajdou, každé už ví, jak to s těstem je.“

„Tak ho sním sám,“ zatvrdil se Hans.

„To je tvoje věc. Když nepraskneš, budeš nám zejtra sám strkat po čtyřech markách. Hoši, jdeme dál.“

A odešli. Odešli a jeho tu s těstem nechali samotného. To leželo v silné šedé vrstvě po podlaze, už obklíčilo i kredenc. Přes noc určitě zaplaví celou podlahu.

Hanse se zmocnil děs. Vrhle se k oknu a zoufale za odcházejícími jedlíky zakřičel:

„Počkejte, vraťte se!“

Vrátili se, od oka odhadli váhu těsta a pustili se do práce. Neštíteli se ani toho z podlahy, zlikvidovali všechno, co se dostalo z polic ven, a navíc ještě obsah dvou polic. Víc už nemohli.

Hans třesoucíma se rukama „pracantý“ vyplatil a jako v mráкотách klesl do křesla.

Jedlíci přicházeli každý den. Jenže byli den ode dne tlustší, jedli méně a méně, ovšem za podstatně vyšší cenu. Hansovy peníze doslova tály před očima. Nakonec už to jednou nevydržel. Když jedlíci odešli, pokusil se sám jíst až do naprostého vyčerpání. Nacpal se tak, že ráno nedokázal vstát z postele. Srdce se v odulém těle nepříjemně tetelilo, hrud se svírala.

Když jedlíci příští ráno přišli, slabým hlasem je požádal:

„Vyhodte to svinstvo někam ven, co nejdál od baráku.“

„Tos měl udělat dávno,“ přikýkli spokojeně jedlíci. Sami ho měli až po krk. „Jiný lidi ve vesnici to vyházeli už bůh ví kdy.“

Dlouho nečekali a dali se do úklidu. Zanedlouho v domě nezbyla ani kapička zlořečeného věčného chleba. Hans se chtěl posadit a zaplatit jim, ale najednou se zvrátil zpátky do polštářů, celý zmodral a zachroptěl.

„No vidíš, a máš to taky za sebou!“ utrousil žebrák a přistoupil k posteli.

„Prasknul z toho sádla! Včera tu umřeli dva jiný. No nic, něco si vezmem, ať máme na dědka nějakou památku, a hurá k přístavišti. Už toho přecpávání bylo tak akorát. Kdepak to měl peníze?“ „Neblázni, Karle,“ zrazoval ho jeden z nezaměstnaných, ještě nás seberou.“

„A kdo by tě tady sebral? V tyhle vesnici se dneska nikdo nedokáže pohnout z místa.“

Žebrák našel pod postelí truhličku s penězi, nacpal si kapsy, stydnoucí mrtvolu ponechal svému osudu a společně s kumpány klidně odešel.

CHLEBOVÁ POTOPA

Vesnici zachvátila hrůza. V každém rybářském domě zbylo alespoň smítko těsta z lepších dob. Když přišly první teplé dny a chléb najednou rychle získával na objemu, všech se zmocnila nezřízená, leč jen krátká radost nad nebývalou „úrodou“. Po pár dnech se však vesničané přesvědčili, že těsto roste přímo vražedným tempem a z drahocenného zdroje potravy se tak mění ve smrtelně nebezpečného nepřítele, že se z něj stává nezvládnutelná chlebová potopa, která by mohla znamenat zkázu pro všechny.

Společné neštěstí otevřelo lidem oči. Bylo třeba něco podniknout, aby lidé unikli přišerné smrti.

Rybáři se zpočátku stejně jako Hans pokoušeli těsto zničit tím, že všechno snědí. Cpali se zoufale, až nepřítelně, přejídali se tak, až se kroutili v žaludečních křečích, až ztráceli vědomí. V mnoha z nich se probudil jakýsi atavistický zvířecí egoismus. Silnější ve snaze zachránit si život nutili do jídla slabší a bezbrannější. Nic však nepomáhalo. Brzy už

bylo všem jasné, že takhle se těsta nezabaví. To už zaplavovalo celé místnosti, vyvracelo okna a dveře, roztékalo se do ulice a šedé potoky se plazily dál a dál. Rozbujelá hmota měla takovou sílu, že z krbu prorostla komínem až na střechu a tam se rozlézala v silné vrstvě jako sněhové návěje. Početnější rodiny si s těstem poradily snáz, zejména pokud všechno včas vynesly mimo dům. Někteří rybáři po nocích tajně těsto házeli k sousedům. Když byl někdo přistižen při činu, ostatní ho surově zbili. Jednoho takového nešťastníka přistihl u svého domu.

Fritz. Rozzuřil se tak, že vetřelce srazil pěští a bezvládné tělo hodil do těstové závěje. Ráno už po mrtvole nebylo ani památky. Takhle se tedy Fritz dopustil už druhé vraždy. Ani se svým činem nijak netajil a znovu sousedům vysvětloval, že šlo o vynucenou obranu. Městský soud by ji možná považoval za nepřiměřenou, ale ve vesnici zase všichni odhodlaně stáli při Fritzovi, přesvědčeně tvrdili, že se zachoval správně a že to alespoň bude výstraha pro ostatní.

Ti, koho těsto už z domů vypudilo, se bezradně, pološíleni strachem shromažďovali na pobřeží a dohadovali se, co dál. Během nekonečných debat vyšly najevo strašné věci. Těsto zahubilo například celou tesařovu rodinu — v noci zavalilo dveře i okna, takže nikdo nemohl uniknout, a pak všechny v domě udusilo. Stejně strašně umírali i kojenci a těžce nemocní, když zůstali v domech sami, bez pomoci.

Jedna matka, která podobným způsobem přišla o dítě, ostatním vyprávěla:

„Běžela jsem k sousedům, aby mi pomohli vynosit z domu nějaké věci. Těsto zatím do půlky naplnilo jen jednu světnici. Děťátko jsem měla v druhé a doufala jsem, že se brzo vrátím. Jenže jsem musela oběhnout celou vesnici, nikdo mi nechtěl pomoci. Každý měl svých starostí dost. Těžko říct, jak dlouho jsem byla pryč. Když jsem se vrátila, najednou koukám, že toho těsta už je skoro až ke stropu, že se do komůrky k dítěti nedostanu. Utíkala jsem ven k oknu, ale bylo zavřené zevnitř. Tak jsem se rozhodla, že musím projít přímo těstem. Je to jako bahno v močále. Stačilo pár kroků, a už jsem nemohla. To jsem ještě měla hlavu nad těstem, jenže už mi sahalo až ke krku, pak k bradě... Stačilo pár minut, a zůstala jsem tam i já... Topila jsem se jako v bažině. Začala jsem křičet o pomoc. Ještě štěstí, že kolem zrovna běžel Fritz, ten mě vytáhl hákem ven. Ale děťátko už jsme nezachránili.“

„Jo, přesně takhle to bylo,“ potvrdil Fritz. „Párkrát jsem si pořádně loknul, než jsem Martu dostal ven.“

A tenhle obětavý Fritzův zásah a pomoc sousedce, po které už sahala nelítostná smrt, připadal posluchačům stejně samozřejmý a přirozený jako vražda „podstrkávače“ — tohle slovo do vesnice přišlo s novým druhem zločinu a byl to stejně ostudný cejch jako slovo zloděj.

Rybáři poslouchali příšerné historky a ponuře mlčeli.

„Snad tu nakonec všichni nepochcípeme?“ zvolala jedna mladá žena.

„Nejspíš budeme muset všechno opustit a zmizet z ostrova co nejdál,“ usoudil zámčivě starý rybář.

Fritz se nepřítomně zahleděl na moře.

„A co kdybysme zkusili vyházet všechno do moře,“ navrhl najednou. „Máme ho tu hned u nosu a místa je v něm dost. Třeba ve vodě půjde ke dnu. A když ne, rozfouká ho vítr a odnesou vlny — a bude pokoj.“

Tenhle nápad se všem zalíbil. Ať už to dopadne jakkoli, je to přinejmenším východisko z bezradné nečinnosti. A rybáři se o překot dali do práce. Celý den a celou noc vláčeli těsto na pobřeží a házeli do moře.

Těsto se téměř celé nořilo do vody, ale netonulo, zůstávalo při hladině jako špinavý led koncem zimy, ztmavlý v předjarním sluníčku. Planá byla také naděje, že odlave na širé moře. Drželo se při břehu a příboj ho zčásti vyhazoval zpátky na břeh. Zato náramně zachutnalo rybám. Ty v obrovských hejnech přitáhly až ke břehu a živily se chutnou neznámou lahůdkou.

Rybáři pookřáli.

„Jen se na to podívejte, ty mrsky to nakonec sežerou. Je jich tu požehnaně.“

„Tomu říkám návnada! Ted! by se to lovilo!“

„Akorát že by to žádná síť nevydržela, zvláště ty naše, jsou celý zteřelý.“

Ale vážně o rybolovu stejně nikdo neuvažoval. Všichni jen dál vláčeli k moři těsto a házeli je do vody.

Třetí den si někdo všiml:

„Krucí, co má tohle znamenat? Už jsme sem toho tolik vyházeli, ryby toho sežraly nepočítané, a já bych rek, že je ho ještě víc než na začátku!“

„To znamená, že roste i ve vodě!“

Za dalších pár dní už bylo zřejmé, že těsto nejen roste i ve vodě, ale že v té vodě roste mnohem rychleji, protože patrně čerpá živiny i z ní. Už se bouřilo vysoko nad hladinu a rozlezlo se po ní, kam až oko dohlédlo. K dovršení všeho potáhlo celé pobřežní pásmo, udusilo normální příboj a začalo se zvolna rozrůstat zpátky na souš. Jako by se moře již nasýtilo, víc těsta už nemohlo strávit, a tak přebytky přenechávalo pevnině. K původnímu břehu už se dojít nedalo.

Poslední naděje rybářů ztroskotala. Plni zoufalství stáli nad šedavou plání a neměli sebemenší představu, co si počít, jak se zachránit. Tohle bylo nějaké jiné moře — šedá rosolovitá břečka, po které se s největší pravděpodobností ani nedalo plout na člunu... Za nimi se tyčily prázdné, zpustlé chalupy ...

Jeden z rybářů se přece jen pokusil sestřičit do těsta loďku. Okamžitě v něm uvízla jako v bažině, vesly nikdo nedokázal ani hnout.

„Moře je taky dočista zničený, odplivl si starý rybář. „Ted’ se odtud nehnem... Z ostrova se už nikdo nedostane... A kdo za to může?“

Ano, kdo za tohle může?! Téhle myšlenky se vděčně chopili všichni. Zoufalí lidé, kteří ztratili poslední naději na záchranu, hledali viníka, aby si na něm vylili vztek za všechny ty trampoty.

„Kdo jinej než profesor Broier?!“

Rybáři už zapoměli, nebo si snad nechtěli vzpomínat, jak k těstu přišli a jak je profesor zapřisahal, aby mu všechny své zásoby věčného chleba vrátili.

„To on nás zničil! Připravil nás o střechy nad hlavou a přivolal smrt na naše děti. On za to může, že se na nás přihnalo takový neštěstí. Smrt profesorovi Broierovi! Smrt tomu ničemníkovi!“

A rozvášněný dav se rozběhl na návrší, kde stála profesorova usedlost.

Marné byly pokusy Johanna a jeho přátel přesvědčit lidi, aby se vyvarovali dalších nepředložeností. Hněv je slepý a neuvažuje.

OBLEHÁNÍ

Profesor Broier prožíval krušné dny. Dobře věděl, co se ve vesnici děje. Udělal vše pro to, aby neštěstí za-bránil, ale i přesto se cítil nepřímým viníkem všeho, co se na ostrově dělo.

„Taková hrůza! Taková hrůza!“ opakoval si polohlasně, přecházející po své pracovně z kouta do kouta. „Proč já se musel dočkat tak hrozného osudu! Věnovat čtyřicet let práce na to, abych učinil lidi šťastnými, a nakonec jim způsobit tolik neštěstí...“

Mezi těmito chvilkovými záchvaty zoufalství však profesor horečně pracoval — snažil se připravit prostředek, který by byl s to těsto rychle zničit nebo alespoň zpomalit jeho růst. Proseděl ve své laboratoři celé noci a nevstával od přístrojů ani na okamžik. Než však dosáhne nějakých praktických výsledků, čeká ho obrovské množství pokusů. A na ty potřebuje čas. Přitom byl profesor nucen své experimenty konat pod neustálým psychickým tlakem hrůz, které se odehrávaly kolem něho. Cítil, že už nemá daleko k nervovému zhroucení. Broier očekával, že rozběsněný dav dříve nebo později zaútočí na jeho dům, a řádně se na takovou možnost připravil. Na vlastním životě příliš nelpěl, ale měl neblahou předtuchu, že jedině on může lidstvo zachránit před katastrofálně bujícím těstem. Rozhodl se proto, že musí zatím stůj co stůj zůstat naživu.

Když vylekaný sluha vběhl do jeho pracovny a sotva srozumitelně vychrlil, že k domu se žene velký zástup rybářů, profesor se jen smutně, spíš pro sebe zeptal:

„Už?“

Minutu proseděl v hlubokém zadumání jako odsouzenec na smrt, kterému právě oznámili: „Připravte se. Půjdete na popravu.“ Zanedlouho se však znovu vzchopil, narovnal se a klidně vydal dávno připravené pokyny:

„Zamkněte dveře, Karle. Dole v přízemí nasadte do oken dubové okenice.“

Sám se ke sluhovi okamžitě přidal. Masivní venkovní dveře byly udělány ze silných dubových fošen, stažených mohutným kovářím. Takové dveře jistě dokážou náporu davu snášet dlouho. Úzká přízemní okna se dala uzavřít dubovými okenicemi s ocelovými háky. Profesor pamatoval na každou maličkost. Karl dokonce stačil zavřít na závoru vrata, i když ta nebyla zdaleka tak spolehlivá jako domovní dveře.

„Alespoň na chvíli je zadrží,“ usoudil sluha.

Profesorův dům se chystal k dlouhému obléhání. Za zdí kolem zahrady už se ozývaly první výkřiky.

„Smrt padouchovi!“ řval rozvášněný dav a na vrata se snesla prská úderů těžkých rybářských háků na vytahování síti. Psi puštění ze řetězu se zuřivě rozštěkali. Houf rybářů se zmateně vlnil, vrata jen praštěla, až nakonec povolila. Rybáři vyzbrojení háky a harpunami vtrhli do zahrady, pobili psy a oblehli dům ze všech stran.

„Otevři dům!“ volali na profesora. „Stejně se odsud živ nedostaneš!“

Profesor opatrně vyhlédl úzkým okénkem v prvním patře. Přes nespornou tragiku téhle situace se nemohl zdržet bezděčného úsměvu při pohledu na rozvášněný dav: ani jedna armáda na světě asi neměla ve svých řadách tolik tlustých a nemotorných lidí. Starosti a dřina několika posledních dnů už sice byly znát, ale i přesto byli ještě všichni tak neuvěřitelně tlustí, jako by se tu sešla nějaká soutěž tlust'ochů. Těžko se jim dýchalo a zřejmě se rychle unavovali. Díky tomu nebyli tolik nebezpeční.

„Dobře, vyjdu z domu, ale nejdřív mě vyslechněte,“ zvolal profesor, který se chtěl pokusit o příměří. „Přece jsem vás varoval...“ zahájil svůj projev, ale ti dole ho nenechali ani dokončit větu.

„Ty vrahu! Ničemo! Smrt! Smrt!“

„Poradím vám, jak těsto zničit!“ snažil se překřičet dav.

Ti, co stáli nejbliž a zaslechli profesorova slova, skutečně umkli, ale z větších vzdáleností se pokřik ozýval dál.

„Dokud nenajdu prostředek, který vás těsta zbaví nadobro, roztřírejte ho mezi kameny, drťte v hmoždířích, palte ho v ohni. Ale hlavně mě nerušte při práci. Už jednou jste mě neposlechli...“

Broierova slova však zanikla v divokém řevu. Rybáři se shlukli u vchodu a útočili háky na dveře jako beranem. Dveře i okenice však zatím náporům odolávaly.

Obléhání pokračovalo. Unavené dobyvatele profesorova domu střídali odpočatí a dál soustředěně bušili do dveří. K večeru masivní fošny poznamenaly těžké rány. Na několika místech ostré háky proděravěly dřevo naskrz. Ale armáda tlouštíků už taky byla dost vyčerpaná. Obléhatelé se posadili do trávy a probírali další plán postupu. Leckomu se plahočení s háky zdálo příliš zdlouhavé a úmorné. Bylo třeba vymyslet rychlejší metodu dobytí obleženě pevnosti.

Zmatené výkřiky dole před domem postupně utichly. Neorganizované sročení se patrně měnilo v řádnou bojovou jednotku se štábem a důstojníky.

Začíná jít do tuhého, napadlo profesora.

„Vidíte toho, co mává rukama, pane profesore?“ ukázal Karl na jednoho z rybářů. „Toho znám, jmenuje se Fritz.“

Fritz ostatním rybářům něco vysvětloval. Napjatě ho poslouchali, pak zase všichni družně zahlasili, téměř všichni vyběhli z vrat a kolem domu nechali jen pár stráží.

Ze by je přesvědčil, aby nedělali hlouposti? přemítal Broier. Ale proč by tu v takovém případě nechávali strážce?

Uplynula asi hodina. Broier náhle spatřil první navrátilce a okamžitě pochopil, co mají za lubem. Každý nesl na zádech otep chrastí a klacků.

„Co to má znamenat,“ zděsil se Karl. „Snad nás tu nechtějí upéct zaživa?“

„Vynasnažíme se přežít i tohle,“ povzdechl si profesor a bedlivě sledoval, jak rybáři ukládají ke dveřím a kolem stěn otepi dřeva.

„Nezbývá než zapojit do bitvy i naše dělostřelectvo,“ pokýval hlavou Broier.

Sluha přinesl v náručí velký svazek raket. Než rybáři stačili rozdělat ohně, Broier se sluhou mezi ně vypustili asi deset raket. Byly to zvláštní rakety. Hrozivě syčely, prskaly, vyplivovaly snopy jisker, skákaly z místa na místo a šířily kolem sebe nesnesitelný puch, ale přes veškerý tento hrůzoplýný dojem byly jinak naprosto neškodné.

V řadách rybářů opravdu vyvolaly nezvládnutelnou paniku. Rybáři se vrhli na útěk, kýčali a obličej se křečovitě zakrývali dlaněmi, protože byli přesvědčeni, že je profesor otrávil nějakým jedovatým plynem.

Minula půlnoc. Ubývající měsíc prosvítal roztrhanými mračky, rychle unášenými větrem. Rybáři se mezitím přesvědčili, že jsou živi a zdraví, a k domu se vrátili právě v okamžiku, kdy se profesor chystal využít jejich dočasného ústupu a uprchnout.

V nezřetelném měsíčním světle profesor viděl, že útočníci se tentokrát k domu blíží se šátky uvázanými přes ústa a nos. V rukou třímali rozsvícené lucerny. Přes chorobnou tloušťku a neohrabanost si tentokrát počínali rychle a rozhodně. Organizace o sobě dávala vědět. Než Broier stačil vypálit další raketovou salvu, rybáři zapálili ohně, rychle se stáhli do bezpečné vzdálenosti a posadili se.

„Tohle vypadá ošklivě,“ usoudil Broier při pohledu na hbité jazyčky plamenů olizujících suché smolnaté větve. Promnul si čelo a zamyslel se.

„Nezbývá než zahájit plynový protiútok, jiné východisko nemáme ... Plyn je neškodný a nikoho nezabije. Ale všichni ti lidé budou přinejmenším tři hodiny spát.“

Broier zašel do laboratoře a vrátil se odtud se dvěma plynovými bombami. Otevřel ventil a z bomby začal dolů unikat téměř bezbarvý plyn. Když se bomba vyprázdnila, profesor i jeho sluha si navlékli masky a vypustili ještě další tři bomby. Účinek plynu byl rychlý a dokonalý. Jakmile se plynová vlna dovalila k rybářům, začali jeden po druhém padat jako mouchy.

„Můžeme jít,“ řekl Broier.

Vyšli z domu, zamkli za sebou, rychle roztahali hořící hranice a oheň uhasili. Mezitím se zvedl vítr a zbytky plynu rozehnal.

„Tím líp,“ pochvaloval si profesor, „za hodinku za dvě už budou na nohou. A my už mezitím dojedeme hodně daleko.“

Broier otevřel garáž, vyjel ven s malým kabrioletem, k volantů se posadil Karl a oba muži zabouchli dvířka. Za vraty vůz zamířil k silnici vedoucí do nejbližšího města.

ZLOČINEC

Ráno se rybáři jeden po druhém probudili a nechápavě se po sobě dívali. Co se to s nimi stalo? Kolem domu se povalovaly ohořelé větve a klacky. Uvnitř však bylo naprosté ticho.

Vyrazili dveře a vstoupili dovnitř. Všude prázdno.

„Útek! Je pryč! Zase nás přelstil!“

Zklamaně se vrátili do vesnice a teprve teč si někteří z nich vzpomněli na profesorovu radu, jak ničit těsto. Přitáhli odněkud velký kotel, rozdělal pod ním oheň a začali do něj těsto házet. Z kotle stoupal odporný puch, ale těsto opravdu rychle tálo a nechávalo po sobě na dně jen hromádku usazeniny. Kdo neměl kotel, roztíral těsto mezi kameny nebo ho roztloukal ve stoupě či hmoždíři. Práce šla docela dobře, ale těsta již bylo příliš mnoho, rybáři museli pracovat celý den, aby se zbavili alespoň nových přírůstků.

Zatímco rybáři se věnovali této sisyfovské práci, profesor s Karlem ujížděli k městu. Když projížděli jednou vískou, potkali na silnici starého rybáře, který profesora od vidění znal.

„Tady jede, vlkodlak!“ zvolal rybář a ukázal několika rolníkům profesora v projíždějícím voze. Z hloučku se ozvaly hlasy nevole a Karl přidal plyn.

Jeden z mužů však stačil mrštit za vzdalujícím se autem vidlemi, které vůz zasáhly tak nešťastně, že prorazily pneumatiku. Uprchlíci se na prázdné gumě dostali alespoň za vesnici, tam zastavili a snažili se kolo rychle vyměnit. Vesničané je však zahlédli a rozběhli se k nim. Broierovi a Karlovi nezbylo než auto rychle opustit a ukrýt se v blízkém lese. Báli se vyjít na silnici, takže museli ve svém úkrytu prosedět celý den, a teprve, v noci se vydali na další cestu.

Jsem vyvrhel, pomyslel si trpce profesor. Kdejaký kolemjdoucí mě může klidně zabít jako zločince, který se ocitl mimo zákon ...

Když se naši pronásledovaní cestovatelé konečně dostali do města, Broier se vypravil rovnou k městskému prokurátorovi, představil se a požádal:

„Prosím, abyste mě zatkl a poslal do vězení, jinak mě dav roztrhá na kousky.“

„Přišel jste právě včas,“ odpověděl prokurátor. „Před několika minutami jsem na vás vystavil zatykač.“

„Abyste mě ochránil před rozvášněnými bandami?“

„To taky,“ zabručel vyhýbavě prokurátor. „Ale nejen proto. Zřejmě proti vám bude vznesena obžaloba.“

Profesora to zarazilo, ale neřekl nic. Jen pokrčil rameny a s nezúčastněnou tváří se nechal odvést do vězení. Brzy nato byl převezen do Berlína.

„Jsou vám známa neštěstí a škody, které jste způsobil svým vynálezem? zeptal se ho při prvním výslechu vyšetřovatel.

„Ano, jsou. Ale vinen se rozhodně necítím. Upozorňoval jsem...“

„Otázkou vaší případné viny či nevin se budeme zabývat později. Zřejmě víte, co se odehrálo v té vaší rybářské vesnici, ale nemáte tušení, co se děje po celém světě.“

„S největší pravděpodobností totéž, jen ve větším měřítku.“

„Ve větším měřítku!“ vybuchl rozhořčeně vyšetřovatel. „Jak o tom můžete mluvit s takovým klidem? To vaše příšerné těsto zatopilo celé vesnice, dokonce města. Statisíce, milióny lidí zůstaly bez přístřeší. Říční i námořní plavba prakticky ustala, protože místo vody je všude jen rosolovitá bažina. Způsobil jste horší katastrofu než vulkán nebo zemětřesení. A vy si klidně vykládáte něco o větším měřítku!“

„No a co, to snad mám před vámi padnout na kolena a prosit o smilování?“ zeptal se už hodně nabroušený profesor. „To jsem přece nebyl já, kdo roznesl těsto po celém světě a kdo si vzal do hlavy, že si z něj udělá výnosný kšeft. Tak mi laskavě račte říct, z čeho konkrétně mě viníte!“

„Z toho, že aniž jste všechny pokusy dokončil a prostudoval veškeré vlastnosti vašeho vynálezu, dopustil jste se trestuhodné neopatrnosti a poskytl jste jednu dávku těsta starému rybáři Hansovi. Tím to všechno začalo.“

„Podnikl jsem veškerá myslitelná bezpečnostní opatření. Děda Hans mě oklamal.“

„Svěřil jste do rukou pologramotného starce strašlivou ničivou sílu. Tomu chcete říkat bezpečnostní opatření? Ted' prosím buďte tak laskav a sdělte mi veškeré podrobnosti. A vyšetřovatel usedl ke stolu, aby zahájil vleklý formální výslech.“

Zejména ho zajímalo, proč Broier ve svém telegramu konkrétně neupřesnil, jakému nebezpečí je svět vystaven, ale mluvil jen všeobecně o katastrofálních následcích pro lidské zdraví, čímž vyšetřování usměrnil po falešné stopě.

„Kdybyste býval rovnou řekl pravdu, dalo se neštěstí zabránit. Třeba jsme mohli vyrobit nějaké pevné hermetické nádoby nebo chladicí zařízení.“

„Měl jsem za to, že nebezpečí otravy je ten nejúčinnější způsob, jak lidi donutit, aby se chleba zřekli a zničili ho. Kdybych rovnou řekl pravdu, stejně by mi nikdo nevěřil. A ty vaše nádoby a ledničky by nepomohly. Jejich vývoj a výroba by si vyžádaly poměrně dost dlouhou dobu, kdežto těsto roste rychlostí, jakou se množí bakterie: během dvanácti hodin po sobě jediná buňka zanechává šestnáct miliónů potomků.“

Po výslechu se profesor směl setkal se svým advokátem a ten mu sdělil další podrobnosti.

„Je to tak, drahý pane profesore, způsobil jste pěknou melu. Lidé na celém světě nedělají nic jiného, než že roztloukají vaše těsto jak se dá. Bohatí si můžou najmout nádeníky, ale všichni ostatní jsou odsouzeni k vyčerpávající, nekonečné práci. Některé státy se dokonce pokoušely ve velkém pašovat své těsto za hranice. Vyvolalo to řadu pohraničních konfliktů. Ještě štěstí, že těsto válečnickou dychtivost rychle zchladilo. Ono se to těžko válčí, když na bojišti pro těsto není k hnutí. Tak si to rozdala jen Stadia a tím boje skončily. Ale co bude dál, to mi řekněte? V novinách už se píše, že vaše těsto se postupně rozleze po celé zemi, potáhne planetu neprodyšnou slupkou a bude po všem. Slunce tehle koblížek pěkně usmaží, aby byl chutný a výživný, jenže už ho nebude mít kdo sníst, protože všechno živé zemře. Prozíravější boháči už skupují vysokohorské parcely. Všechny švýcarské ledovce si uzurpovala hrstka zbohatlíků, kteří se tam hodlají přestěhovat a doufají, že tak vysoko se těsto nedostane, tím spíš, že v chladnu roste pomalu.“

„Jedno mi řekněte, pane doktore,“ přerušil obhájce profesor, „proč všichni obviňují mě? Věčný chléb přece prodávali Rodenstock s Kriegmanem.“

Advokát se ušklíbl:

„Hlavně proto, že monopol na prodej chleba má teď v rukou vláda, a ta přece nebude obviňovat sama sebe! No a protože vláda si nepřeje, aby odpovědnost padla na ni, musí odlákat pozornost mas a svalit vinu na někoho jiného.“

„Ted' už chápu,“ pokýval hlavou profesor. „Z takových okolností bude těžké se hájit.“

„To ano. A existuje jediný způsob, jak byste mohl svou vinu vykoupit — vynalézt protijed, nějakou látku, která by chléb rychle zničila.“

„Ale to bych musel pracovat!“ zvolal žlučovitě profesor.

„Budete mít možnost,“ slíbil mu advokát. „Ještě dnes přejdete do laboratoře, která byla vybudována přímo tady ve vězení. K dispozici dostanete všechno, co budete považovat za nezbytné. Věřte mi, že to pro vás bude ten nejlepší způsob obhajoby.“

ZACHRÁNĚNÝ SVĚT

„Dovolte mi, abych se představil. Soukromý docent Schmidt. Mám vám dělat asistenta. Předtím už jsem pracoval v biochemické laboratoři Rodenstocka a Kriegmana. Podařilo se mi zjistit složení vašeho chleba a zajistit výrobu ve velkém.“

„Ach tak,“ pousmál se Broier, „takže vy jste můj „spolupachatel“. Nevděčím za svého asistenta ve vězeňské laboratoři právě této zajímavé okolnosti?“

„Představte si, že ne. Nikdo si mě ani nevšiml. Zřejmě se usnesli, že jeden obětní beránek postačí.“

„A Rodenstock s Kriegmanem jsou také na svobodě?“

„Přirozeně, a jejich podniky prosperují jako dřív. Vyrábějí se tam mechanické drtiče těsta, na tom se dnes dají vydělat obrovské peníze. Každý trochu zámožný člověk si takovou věc už dávno opatřil. Na ničení chleba dnes pracují desetitisíce lidí. Pracovní den bylo nutno na celém světě prodloužit na dvanáct hodin. Jinak to nešlo. Téměř všude platí stanné právo. Na pracující se vztahují stejné požadavky jako na vojáky. Jakékoli stávky jsou okamžitě tvrdě potlačeny.“

Broier sklesle schýlil hlavu.

Chudák Broier Takhle si šíření svého vynálezu jistě nepředstavoval, pomyslel si Schmidt. Bylo mu starého vědce líto.

„Podívejte se po laboratoři, pane profesore, myslím, že to není špatné.“

Broier se probral z chmurných úvah a okem znalce laboratoř obhlédl. Vcelku byl spokojen. Jakmile spatřil mikroskop a vedle něj pár křivulí a retort, napětí a útrapy posledních dnů jako by z něj spadly. Volala ho práce.

„Ano, jistě, je to pěkná laboratoř. Něco tu sice ještě chybí, ale bylo mi řečeno, že vše nezbytné dostaneme. Ted' je třeba pracovat, pracovat!“

„No výborně. Věřím, že si s těstem brzy poradíme. Ostatně, když už jsme u toho, čím si vysvětlujete to náhlé zrychlení růstu, pane profesore? Je to skutečně jen zvýšením teplot na počátku léta?“

„To přirozeně ne. Kromě zvýšení teplot musíme počítat i s větším počtem bakterií v letním vzduchu. Mé jednoduché organismy se tak dostávají do styku s výživnějším prostředím a tempo jejich růstu se prudce zrychluje.“

Přesně to jsem předpokládal, přikývl spokojeně Schmidt. „Takže radikální ničení věčného chleba by se mohlo ubírat hned dvěma cestami. Buď musíme objevit kmen takových bakterií, které by těsto požíraly větší rychlostí, než jakou se dokáže samo množit, nebo musíme sterilizovat vzduch, který těsto obklopuje, a zbavit tak organismy, z nichž se skládá, základního zdroje potravy.“

„Osobně jsem pomýšlel hlavně na ten první způsob,“ přiznal se Broier, „ale váš nápad se sterilizací vzduchu mi také připadá zajímavý.“ „Pracujme tedy na obou postupech.“ V Schmidti profesor Broier obdivoval zkušeného a talentovaného spolupracovníka, ale také spolehlivého přítele. Oba vědci pracovali téměř bez přestávek a jejich výzkumy by zřejmě probíhaly ještě rychleji a úspěšněji, kdyby profesora svými výsledky neustále nevyváděl z míry vyšetřovatel. Po takových „návštěvách“ profesor upadal do těžké letargie nebo byl naopak přehnaně citlivý a podrážděný. Schmidt se snažil ho uklidnit, seč mu síly stačily:

„Nevšímejte si té čmuchalské krysy. Váš vynález je geniální, ať si říká kdo chce co chce. Každá vědecká aktivita s sebou nese jistá rizika. Teď pracujeme na tom, abychom váš vynález zničili, ale tím to přece nemůže a nesmí skončit. Najdeme pro těsto vhodnou uzdu, učiníme z něj poslušný nástroj v rukou člověka a zbavíme svět hladu.“

Svět mezitím napjatě sledoval, co se v malé vězeňské laboratoři odehrává. Většinu lidí však už pomalu docházela trpělivost. V novinách se stále častěji ozývaly hlasy, že je nejvyšší čas profesora Broiera soudit, protože zažehnat pohromu, kterou způsobil, se mu nejspíš stejně nepodaří. Schmidt, který se občas stihl do novin podívat, tyto zprávy před Broierem pečlivě tajil, aby ho zbytečně neznepokojoval.

Jednou si však noviny přečetl i sám profesor. Dlouho nad nimi zamyšleně seděl a večer Schmidta, který už několik nocí nespál, přemluvil, aby si tentokrát šel večer lehnout.

Schmidt uposlechl, ale nemohl usnout. Profesor byl toho večera obzvlášť nepokojný, proto asistent spánek jen předstíral a štěrbínou mezi víčky ho neustále sledoval. Broier dlouho bez cíle přecházel po laboratoři, ale nakonec se přece jen posadil k práci. Schmidta to uklidnilo a už pomalu usínal, když ho najednou z polospánku vytrhl profesorův rozjásaný křik: „Heuréka!“

Schmidt by se nejraději vymrštil z lůžka a šel Broierovi poblahopřát k úspěchu, ale něco ho ještě na chvíli udrželo pod přikrývkou. Broier rychle přešel k psacímu stolu, spálil nad lihovým kahanem nějaké papíry, pak na jiný papír chvatně načmáral pár řádek a vyjmul ze zásuvky injekční stříkačku.

Chce si vzít život! blesklo asistentovi hlavou, už nečekal ani vteřinu a vrhl se k profesorovi.

„Tak tohle ne, pane profesore, to by nešlo! Něco takového vám nesmím dovolit!“

„Nechte mě na pokoji,“ odsekl profesor. „Pokud jsem se na lidstvu nějak provinil, už jsem svou vinu vykoupil — objevil jsem prostředek, který těsto snadno zlikviduje. Jenže už jsem příliš unaven ... Je toho na mě trochu moc.“

„Pokud jste jen unavený, tak si prostě odpočiňte. Takový mozek jako váš nesmí zemřít předčasně.“ Schmidt vytrhl stříkačku z profesorových rukou a pokračoval: „Dovolte, abych vám od srdce pogrataloval! A představte si, že vy mně můžete blahopřát taky. Dnes večer jsem svůj úkol úspěšně dokončil i já.“ „A proč jste mi nic neřekl?“

„Potřeboval jsem si ještě pár věcí ověřit,“ odpověděl skromě Schmidt. Ve skutečnosti však sám čekal, protože věděl, že profesorova práce se blíží ke konci, a přál si, aby palma prvenství připadla jemu. „Takže teď, drahý profesore, musíme žít. Žít a pracovat. Zdokonalíme věčný chléb — váš věčný chléb — aby ho všichni mohli v klidu jíst a velebit jeho geniálního pekaře.“

Profesor se usmál a podal mladšímu kolegovi ruku. Zanedlouho už noviny a rozhlasové stanice celého světa mohly oznámit, že radikální prostředek na hubení chleba je objeven. Plíseň profesora Broiera působila naprosto spolehlivě. Stačilo vhodit do těsta několik gramů plísně a po chvíli už obrovité rosolovité hory zkysly, smršťovaly se a za pár hodin po nich zůstal jen jemný, jakoby sametový potah, připomínající dřevokaznou houbu. Potah rychle vysychal a měnil se v prach. Bezvadně fungovaly i Schmidtovy sterilizátory vzduchu, ale Broierova metoda byla jednodušší a lacinější, proto dostala zelenou právě ona.

Svět se konečně těsta zbavil. Lidstvo bylo zachráněno.

ČERSTVÝ VÍTR

Nad rybářskou vesnicí se proháněl čerstvý vítr, typický pro časný podzim. Vůně moře se hned zdála pronikavější. Nad hladinou rychle ubíhala bílá oblaka. Mezi mořem a nebem poletovali ptáci a rozechvívali vzduch ostrým hrdelem křikem. Píščitou pláž oplachoval pěnivý příboj.

Všechno obyvatelstvo obce se shluklo na břehu. Síť už byly vyspravené, čluny čerstvě natřené a prosmolené. Rybáři vyjíždějí na lov. Jejich tváře jsou soustředěné, svalnaté paže, napínající plachty, pracují rychle a jistě.

„Tak čerstvej vítr do plachet,“ popřál všem Fritz a postavil se ke kormidlu.

„Hlavně aby byl dobřej lov,“ ozval se starý rybář, který se po kolena ve vodě ve vysokých rybářských botách brodil k lodi.

Velký rybářský barkas budil dojem, jako by na vlnách netrpělivě přešlapoval, podoben odpočatému koni. Poslední přípravy před vyplutím končily.

Všech se zmocnila slavnostně povznesená nálada. Vítr okamžitě napjal plachtu, barkas se pohotově otočil přídi na otevřené moře a rychle se rozběhl po vlnách.

Fritz se opřel do kormidla. Jeho prostovlasou hlavu laskal čiperný větřík. Rybáři se zdálo, jako by mu ten neodbytný, prosolený mořský vítr znovu vracel někdejší radost ze života a sílu. Jako mlžný, polozapomenutý sen se mu před očima

zamíhaly výjevy z posledních několika měsíců: bohatství, které se rozplynulo stejně nečekaně, jako se předtím zrodilo, krádeže, vraždy, bezesné noci v herně, zběsilá hráčská vášeň, apokalyptické scény chlebové potopy ...

Copak tohle vše se jemu, rybáři Fritzovi, skutečně přihodilo? Aby si ověřil, zda je ta přízračná minulost pravda nebo jen sen, zadíval se do drsné tváře starého muže, který s takovou jistotou obsluhuje plachty. V té tváři jako vytesané sekerou z dubového dřeva, s pevně sevřenými rty a pronikavými očima starého mořského vlka se nepohne ani sval. Copak tuhle tvář mohl vidět také tam v herně, nad zeleným sukem hracího stolu ...? Ochablá pootevřená ústa, třesoucí se ruce — a nad tím vším hrůzné, šílené oči, planoucí hamižným žářem ...

„Ne, byl to jen škaredý sen.“

Fritz se natolik pohroužil do svých úvah, že zapomněl včas otočit kormidlem. Přes palubu se převalila boční vlna a pořádně rybáře pokropila.

„Nespi, chlapče!“ okřikl ho přísně starý rybář.

Věcný tón zaplašil všechny Fritzovy vidiny. Už mu bylo hej. Rozhodně se opřel do kormidla a zamířil s bakasem rovnou do širého moře, vstříc čerstvému větru.